

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی
اداره کل امور اقتصادی و دارایی خراسان شمالی

امکان سنجی طرح پرورش اسب

راز و جرگلان - سوخسوهاشم

مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان خراسان شمالی

بهار ۱۴۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

تاریخچه و خلاصه طرح	۳
فصل اول: مطالعه بازار	۴
۱-۱- معرفی محصول یا محصولات	۶
۱-۲- کاربرد محصول	۱۱
۱-۳- کد آیسیک محصول	۱۱
۱-۴- مشخصات و تعاریف علمی	۱۲
۱-۵- استانداردهای ملی محصول	۲۹
۱-۶- بررسی جایگاه طرح در اولویت های سرمایه گذاری کشور	۲۹
۱-۷- بررسی سیاست های حمایتی دولت	۲۹
۱-۸- سیاست های کلان دولت در حوزه اسب	۳۰
۱-۹- فرصت ها و تهدید ها	۳۲
۱-۱۰- اهداف اقتصادی پرورش اسب	۳۳
۱-۱۱- اهداف اجرای طرح	۳۳
۱-۱۲- صادرات اسب	۳۴
۱-۱۳- نتیجه گیری	۲۷
فصل دوم : مطالعات فنی	۳۷
۲-۱- برآورد هزینه های سرمایه گذاری ثابت	۳۸
۲-۲- هزینه های جاری	۴۳
۲-۳- تولیدات	۵۰
۲-۳- مطالعات اقتصادی	۵۳
۳-۳- تحلیل شاخص های مالی بر اساس خروجی کامفار	
۳-۴- جمع بندی و نتیجه گیری	
پیوستها	

تاریخچه و خلاصه طرح

ساختار کلی طرح	
(۱) عنوان پروژه: پرورش اسب	
(۲) بخش: تولید	زیربخش: جهاد کشاورزی
(۳) نوع تولیدات / خدمات: مادیان، نریان	
(۴) مکان: خراسان شمالی - راز و جرگلان - سوخسو هاشم	
(۵) شرح پروژه: احداث پرورش اسب صنعتی و تولید مادیان و نریان	
(۶) دلایل توجیهی طرح: وجود استعداد ژنتیکی مناسب در اسب منطقه خراسان شمالی و توسعه آن	
(۷) ظرفیت سالانه پروژه: ۱۰ سر	
(۸) متراژ زمین:	۳۳۸۰ متر مربع
(۹) اشتغال مستقیم: ۳ نفر	

هزینه های طرح: (میلیون ریال)			
۷۰۵۴/۹۶۵			جمع هزینه های ثابت
۷۹۸/۸۶۶			سرمایه در گردش
۷۸۵۳/۸۳۱			جمع کل هزینه های سرمایه گذاری طرح

فصل اول

مطالعه بازار

- ۱-۱- معرفی محصول
- ۲-۱- کاربرد محصول
- ۳-۱- معرفی کدهای ISIC
- ۴-۱- مشخصات، ویژگی‌ها و تعاریف علمی
- ۵-۱- استانداردهای ملی (در صورت وجود)
- ۶-۱- تحلیل جایگاه طرح و محصولات مورد بررسی در سیاست های کلان سرمایه گذاری اقتصادی کشور
- ۷-۱- بررسی سیاست‌های حمایتی دولت از خدمات مورد نظر از جمله: مشوق های خاص، معافیت های مالیاتی، کاهش و افزایش تعرفه گمرکی ، پرداخت تسهیلات و ...
- ۸-۱- سیاست های کلان دولت در حوزه اسب
- ۹-۱- فرصت ها و تهدید ها
- ۱۰-۱- اهداف اقتصادی پرورش اسب
- ۱۱-۱- اهداف اجرای طرح
- ۱۲-۱- صادرات اسب
- ۱۳-۱- نتیجه گیری

فصل ۱) محصول**۱-۱- معرفی محصول**

صنعت اسب در دنیا همیشه یکی از صنایع پول ساز با گردش مالی بالا بوده است چون از یک سو افراد بسیاری به نگهداری و پرورش اسب علاقه مند بوده اند و در آن سرمایه گذاری کرده اند و کم کم آن را به شکل اقتصادی در آورده اند و برای آن با تبلیغات و رسانه های جمعی بازار ایجاد کرده اند که این بازار به سرعت به سمت حرفه ای شدن پیش می رود و از سوی دیگر دولت ها همیشه در حال گسترش فعالیت های مرتبط با اسب بوده اند از دو منظر؛ یکی سرگرمی و دیگری اشتغالزایی.

جنبه سرگرمی: گاه استفاده های سیاسی نیز در بر داشته است بدین صورت که با ایجاد مسابقات و کمک به تولید و ایجاد رقابت بین تولیدکنندگان از اسب به عنوان یک ابزار ساده و کم هزینه برای سرگرم کردن مردم استفاده کرده است.

و از دیدگاه دیگر بخش اشتغالزایی: صنعت اسب یکی از صنایع بسیار اشتغالزا است از تولید تا نگهداری و آموزش اسب برای مسابقات و خدمات وابسته و تولید لوازم سوارکاری که هنوز به صورت دستی تولید می شوند و فروش بالایی هم دارند. البته این بدان معنی نیست که نباید با تکنولوژی در تولید پیش رفت.

در حال حاضر شرایط بازار برای ورود افراد مناسب است. اما استعداد های این صنعت هنوز برای خیلی از افراد ناشناخته است، ما هنوز نتوانسته ایم اسب هایمان را در بازارهای جهانی ارائه دهیم. هنوز مشکلات زیادی در جریان صادرات اسب و شرکت در مسابقات برون مرزی داریم و تازمانی که این مشکلات بر طرف نشود صنعت پرورش اسب در ایران به جایگاه واقعی خود نخواهد رسید. اگر زمانی برسد که ما بتوانیم اسب هایمان را صادر کنیم پرورش اسب در ایران مقرون به صرفه خواهد بود.

علاقه شرط اول ورود به این کار است و کسی که وارد این حرفه می شود نباید از همان ابتدا چشم به جنبه اقتصادی کار داشته باشد. پیشنهاد می کنم بخشی از سرمایه خود را به عنوان سرمایه در گردش در اختیار داشته باشند تا بتوانند با نوسانات بازار مقابله کنند. کره های نامناسب جوابگوی هزینه های انجام شده برای مادرش نیست، بنابراین در انتخاب سلیمی ها دقت کنند. با تمام این تفاسیر باشگاه داری در ایران از پرورش اسب سود بیشتری دارد.

تاریخچه پرورش اسب

اختراع کشاورزی و اهلی کردن برخی از جانوران وحشی غول آسا قدمی در جهت تسلط واقعی و عملی بر محیط خویش برداشت. شکارگر سرگردان به اجتماعی سازمان یافته پیوست که در روستاهای محاصره شده با مزارع کشت شده به زندگی

ادامه داد در این روند تکامل است که برای اولین بار انگیزه شهرنشینی و زندگی اجتماعی بوجود آمد و تمدن هایی چون بین النهرین ، آناتولیا ، ایران و غیره پدید آمد. ایرانیان دارای کهن ترین تمدن ها می باشند. کشور عزیز ما ایران با چندین هزار سال تاریخ آغشته به خون خود یکی از کهن ترین تمدن هاست. ایرانیان اولین قومی بودند که به رام کردن و تربیت اسب پرداختند. آنان از اسب برای شخم زدن ، حمل و نقل و بارکشی استفاده می کردند و در کنار خانه هایشان جایگاه هایی که امروزه به آن اصطبل می گوئیم مهیا کردند و در واقع در کنار یکدیگر زندگی می کردند که طبیعی است چنین زندگی ای علاقه، اهمیت و صمیمیت بوجود می آورد. اسب از جانورانی است که از آغاز در میان آریاییها و در فرهنگ اقتصادی و اعتقادی ایرانیان جایگاه ویژه ای داشته است. مهاجرت آریاییها در هزارو چهارصد سال پیش از میلاد توسط ارابه های آسیی بوده است و ارابه های معروف آن ها از همه چیز بیشتر توجه تاریخ نگاران را به خود جلب کرده، به طوری که آنان همیشه با احترام و اهمیت از آن یاد کرده اند. در دوره مادها که به سال ۷۰۱-۵۵۴ قبل از میلاد بر می گردد و حدود بیشتر از یک و نیم قرن حکومت کردند در نبردهای خود اساسی ترین نقش را به سواره نظام داده بودند که همین امر باعث شد که کیاکسار سومین پادشاه ماد برای رویارویی با ارتش بزرگ آشور که در بین النهرین وجود داشت به تأسیس دسته سواره نظام بپردازد و بعد از اتحاد مادها-پارت ها و پارس ها که همگی آریایی بودند یورش و ارتش بزرگ و شکست ناپذیر آشور و شکست دادن آن قوم وحشی و از میان بردن نسل و نژاد آنها پیش آمد و این پیروزی دروازه ای برای ورود اسب آریین به دنیای عرب گردید. البته پیش از آن زمان هم اعراب اسب را از آشوریها گرفته بودند و آشوریها نیز اسب را در یورشهای متمادی قبلی از قوم آریین بدست آورده بودند. چینی ها در منابع فرهنگی خود از اسبان تیز تک اشکانی که موثرترین ابزار کار پارتیان بوده نام برده اند . پارت قومی است ایرانی و آریایی که مردان و اسبان جنگی بسیار خوبی داشته و واژه پارتیزان به معنی چریک جنگی از نام قوم پارت برداشته شد به دلیل چالاکی و چابکی و جسارتشان در جنگ با دشمن در بازرگانی اشکانیان اسب بسیار مهم بوده است، هم برای حمل و نقل و هم برای فروش . اسبان را به جزایر و سرزمین های خلیج فارس می بردند و اعراب با خرید اسب در برابر خرما و همچنین بدست آوردن اسب ها از راه دزدی و غارت اسبهای موردنیاز خود را تا حدی تأمین می کردند. این را بایستی متذکر شویم که در آیین اول ایرانیان یعنی دین زرتشت و نیز در دین اسلام قربانی کردن اسب آزاد نبوده و این حیوان نجیب از سوی حضرت رسول اکرم (ص) مکروه اعلام شد تا این حیوان نسلش به انقراض کشیده نشود به شکلی که در حدیثی می فرمایند: " بر پیشانی اسبان تا قیامت خیر حک شده است و کسی که در راه خدا آنها را نگهداری و تیمار می نماید همانند کسی است که دست خود را به صدقه دادن گشوده و تا ابد هرگز نمی بندد. (فقیر نمی شود)

پس به گواهی تاریخ و بدون هیچ تردیدی خاستگاه این چارپای برازنده، ایران بزرگ بوده است که محدوده آن از شمال به کرانه های دریاچه آرال، از شرق به دامنه های پامیر و ماورالنهر و از جنوب به کرانه های خلیج همیشگی فارس تا شمال آفریقا و از غرب به میان رودان (بین النهرین) تا سرزمین های بیژانس بوده است تا آنجا که می گویند در سراسر جهان اسبی یافت نمی شود که که خون اسب نژاد آریین در رگهایش جاری نباشد.

باستان شناسان از دل خاک سنگ نبشته هایی به جا مانده از خاکهای آپادانا، شوش و تخت جمشید بدست آورده اند که هرچه عمیق تر به آن می نگریم در آن نقشی از پیکر اسبان بیشتر نمود پیدا می کند. و حتی کشف اسکلت چند سوار و اسب در دسته آبادگیران و یا اشیاء دیگر همچون لگام و زین در مناطق لرستان و یک نوع اسب به نام هیپاریون در مرز چال مراغه کشف شده که اتکا ای—ایرانیان را در امور سیاسی - نظامی و اقتصادی به اسب اثبات می کند.

اسب از دیرباز در خدمت انسان بوده است، این حیوان بدست ایرانیان تربیت و به جهان عرضه شده است. اما اقوام دیگر میوه زحمات آریین را در چپاولگریهای بی رحمانه غارت کرده و حتی به نام خودشان نام گذاری کرده اند.

اسب های زیادی در تاریخ ایران همواره به همراه سواران خود جاودانه گشتند و در کتابهای تاریخی و سینه های مردم ثبت شده اند مانند شباهنگ بیژن، شبدیز خسرو پرویز، رخس رستم، غزال شاه عباس صفوی و حتی ذوالجناح، اسب سالار شهیدان، حسین بن علی (ع) که از نژاد ایرانی بوده است.

اسب به دو صورت وارد بین النهرین شد اول از طریق آشوریها که قبلاً به ذکر آن پرداختیم و دوم همانطور که در کتاب اصل اسب به آن اشاره شده که می گوید هنگامی که اسب توسط بازرگانان فنقی (لبنانی) و ایرانی به عربستان و بین النهرین رسید نخستین خرید و فروشها در آن زمان انجام گرفت و تا مدتی نام این حیوان برای آن ها معلوم نبود و به آن (پاکورا) یا خرکوهی یا خرشرقی می گفتند. کولن در کتاب خود تحت عنوان نژاد اسب های اصیل یا نژاد اسب های جهان می گوید در سال ۱۸۲۴ سواره نظام ارتش انگلیس در هندوستان دارای ۷۵۴۶ رأس اسب بود که همگی از نژاد اسب ایرانی و از ایران تهیه شده بودند و کسورات آنها هر ساله از ایران تأمین می شد.

به طور کل از نژادهای اسب ایرانی می توان به نژاد کرد، عرب ایرانی، اصیل ایرانی، ترکمن و کاسپین (خزری) را نام برد. پیشینیان برای اسبهای خود احترام ویژه ای قائل بوده اند به شکلی که صاحب اسب تا ۱۲ نسل از نژاد پیشین اسب خود را می شناخته و هنگام مرگ اسبش بسیار غمگین می شده چرا که اسبش را حیوانی نجیب می شناخته است اما به توصیه همان پیشینیان به هنگام عصبانیت و خشم این حیوان نجیب، نزدیک شدن به آن توصیه نمی شود.

دوباره بایستی متذکر شویم که اسب در روزگاران قبل از ماشین و در تمام دنیای پیش و بعد از اسلام بعنوان یک ابزار ارزشمند بوده است به شکلی که انسان جان و جسم خود را به شهامت و استقامت این حیوان می سپارد. در این سبقتهای تاریخی و قهرمانی های تاریخ ساز این اسب اصیل ایرانی بود که تا آتن پیشرفت و نادرشاه افشار تمدن ایران را بر پشت همین اسب اصیل ایرانی نهاد و به هندوستان برد و عباس میرزا توسط همین اسب ۱۷ شهر قفقاز را باز پس گرفت. پس حیف است که ما امروزه این رفیق دلیر و تاریخ ساز را بی محلی کنیم و خدمات او را نادیده بگیریم. باید به یاد داشته باشیم که در میان میداین نبرد این اسب ایرانی است که یک روز تمام را همراه سوار خود می جنگید.

پرورش اسب در ایران

ایران سرزمینی پهناور و می تواند مهد پرورش اسب و مبدا نژادهای گوناگونی از این گونه ی جانوری بوده است، ما در ایران ثروتی بی همتا با سابقه ای به طول تاریخ تمدن جهان به نام اسب بومی ایران داریم. ویژگی های منحصر به فرد این گونه ی جانوری گواهی بر جد تمامی اسب های اصیل و ممتاز امروزی بوده و با علم به اینکه ایران باستان محل پرورش بهترین اسب های جهان بوده و با نگاهی به آثار تاریخی و عقاید دیرین شناسان می توان ایران را مهد پرورش اسب دانست که منشا سایر نژادهای اسب امروزی است. تمامی این اسبها دارای شجره نامه و شناسنامه انفرادی بودند و عموماً در سواره نظام ارتش استفاده می شدند. در آن زمان بر اساس قوانین وضع شده هر ایرانی باید سوارکاری را می آموخت.

مارکوپولو هم در اینباره می نویسد: در ایران بهترین و زیباترین اسبهای جهان موجود است و با توجه به شهرت آنها بازرگانان خارجی آنها را برای فروش به هندوستان آورده و به بهای هنگفتی می فروشند، بهای هر اسب ۲۰۰ لیره طلا می باشد.

اسب را که به احتمال قوی می توان زیستگاه و برخاستگاهش را ایران بدانیم در تمام ادوار تاریخی همواره در زندگی و در کار و در جنگ یار و یاور ما بوده و هنوز هم هست. کشور ما با وجود وضعیت اقلیمی، اجتماعی و اقتصادی و بنا بر اقتضای وضع و هدف پرورش دهندگان اسب دارای اشکال گوناگون مدیریت پرورش اسب و اسبداری می باشد.

در حال حاضر مدیریتهای ناظر بر تولید، اقتصاد، نگهداری و پرورش اسب به شرح زیر است:

- ۱- پرورش اسب به شیوه عشایری: عشایر کشور ما بنا به اقتضای وضع و به لحاظ سنت آبا و اجدادی به نگهداری و پرورش اسب اقدام و معمولاً "بسته به وابستگیهای آبا و اجدادی خود به ایل، عشیره و طایفه، نژاد و تیره، اسب خاصی را پرورش می دهند، همانگونه که در خوزستان در نژاد برخی از قبایل عرب منطقه و از جمله میرها، سنجابی ها و جافها در مناطق اسب کردی (کردستان، کرمانشاه و ...) و تراکمه در ترکمن صحرا.

۲- **پرورش اسب در روستاهای کشور :** روستاییان کشور ما از چند جنبه اقدام به پرورش اسب می نمایند، از جمله آنها:

۳- **پرورش اسب به منظور سواری :** عده ای از روستاییان کشور ما از چند جنبه اقدام به پرورش اسب یک و یا دو یا سه سر اسب جهت سواری پرورش می دهند.

۴- **پرورش اسب به منظور کره کشی و فروش مازاد تولید برای کسب درآمد :** این شیوه پرورش بیشتر در روستاهای کردستان، کرمانشاه، آذربایجان غربی، خوزستان، گرگان و گنبد رایج بوده و در این شیوه معمولاً روستاییان برای کره کشی و تکثیر، اسبی را از نژاد خالص نگهداشته و از مادیانها کره کشی کرده و مازاد تولید خود را به معرض فروش می گذارند.

۵- **پرورش اسب به منظور تولید استر، قاطر و خرپوزگی :** در این شیوه که معمولاً پرورش اسب توام با پرورش الاغ می باشد معمولاً روستایی و به عبارتی مدیر تولید اقدام به قاطرکشی نموده و تولیدات خود را در مناطق مختلف کشور به فروش می رساند. از نمونه های بارز این نوع مدیریتهای پرورشی روستایی (کره بند) برازجان واقع در استان بوشهر، مناطق قاطر کشی استانهای آذربایجان، خراسان، لرستان، کردستان و اشگورات مازندران و گیلان می باشد.

۶- **پرورش اسب در شهرها و شهرستانها:** در حال حاضر در شهرها پرورش دهندگان اسب به منظورهای ذیل اقدام به پرورش و نگهداری اسب می نمایند.

۷- **پرورش اسب به وسیله موسسات و نهادهای دولتی:** ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، نیروهای انتظامی کشور، اداره کل سوارکاری و پرورش اسب و دیگر نهادها و موسسات دولتی پرورش دهندگان اسب می باشند.

۸- **پرورش اسب به منظور کار:**

در بعضی از روستاهای کشور که داشتن خودرو برای روستایی مستلزم تخصیص سرمایه و هزینه بالا می باشد.

۹- **از اسب به عنوان:**

حمل محصول غله، شالی و دیگر تولیدات از مزرعه به سر جاده. منظور شخم در مزارع کوچک و مزارعی که ماشین آلات قابلیت انعطاف و کفایت مانور اسب را ندارند. برای حمل کود، بذر و نشا به مزرعه و شالیزار که به علت عدم وجود راه ارتباطی

مطالعه بازار

ماشین رو و یا علل دیگر منجمله گل و لای، رفت و آمد خودرو به مزرعه غیر ممکن است. برای حمل محصول از مراتع و مزارع و جنگلهایی که راه ماشین رو نداشته و یا حمل محصول با ماشین به لحاظ قیمت گران تمام می شود. برای حمل و نقل وسایل معیشتی روستاییان به مرکز دهستان، به ویژه در مواردی که هزینه حمل با ماشین مقرون به صرفه نیست. به منظور حمل بیمار در فصول سرد یا شبانگاه که روستاییان دسترسی به خودرو نداشته و فوریت مداوای بیمار ایجاد می کند.

۱-۲) کاربرد محصول**از پرورش اسب می توان برای اهداف زیر بهره برد:**

۱. جنبه سرگرمی و تفریح.
۲. جذب گردشگری.
۳. ورزش و سوارکاری.
۴. حمل و نقل (باربری).
۵. به کارگیری تحقیقات علمی در زمینه اصلاح نژاد و به نژادی به منظور حفظ ژن های برتر.
۶. فراهم نمودن زمینه های اشتغال مستقیم و غیرمستقیم.

۱-۳) معرفی کدهای ISIC متعلق به محصول مورد بررسی

در سامانه اطلاعات محصولات صنعتی و معدنی و کشاورزی (سامانه بهین یاب) کد تعریف شده پرورش اسب به شرح جدول ذیل می باشد:

جدول ۱- معرفی کد آیسیسک محصول

ردیف	عنوان محصول	شماره سریال کد آیسیسک	کد گمرکی
۱	اسب (دامپروری)	۰۱۲۱۴۱۲۳۱۸	۰۱۰۱
۲	اسب سوارکاری (دامپروری)	۰۱۲۱۵۱۲۳۱۹	۰۱۰۱۹۱۰
۳	اسب باربری (دامپروری)	۰۱۲۱۵۱۲۳۲۰	۰۱۰۱

۴-۱) مشخصات، ویژگیها و تعاریف علمی

کلیاتی درباره آشنایی با پرورش اسب

اسب: اسب حیوانی است با هوش که برای سواری و بارکشی به کار می رود و برای کارهای مخصوص از قبیل: مسابقه، پرش، چوگان، شکار و عملیات نظامی تربیت می شود و تعلیمات داده شده را به زودی فرا می گیرد (اسب در فرهنگ فارسی عمید).

✓ اسب بانام علمی Equus ferus caballus از لحاظ جانورشناسی متعلق به رده پستانداران، راسته تک سمان، تیره اسبیان و سرده ستوران است.

✓ متوسط طول عمر اسب ۲۵ تا ۳۰ است.

✓ دوره بلوغ جسمی اسب بر اساس نژاد و نوع کاری که انجام می دهند متفاوت است به عنوان مثال در اسبهای سبک وزن در سن دوسالگی برای مسابقه مورد استفاده قرار می گیرند اما در نژادهای سنگین وزن به دلیل تکمیل نشدن ساختار غضروف و استخوانها تا سن ۴ تا ۵ سالگی برای شرکت در مسابقهها زیر زمین نمی روند.

✓ اسبها از دو تا سه سالگی قادر به جفت گیری هستند؛ و بهترین زمان برای جفت گیری از فصل بهار تا پاییز است. چرخه فعلی و تمایل جنسی آنها هر ۱۹ تا ۲۲ روز یکبار اتفاق می افتد.

✓ بارداری اسبهای ماده (مادیان) حدود ۱۱ ماه به طول می انجامد و به ندرت دوقلو زا هستند.

✓ قد و وزن اسب تحت تأثیر نژاد و رژیم غذایی است. محدوده قد بر اساس جثه (سبک، متوسط و سنگین) بین ۱۴۰ تا ۱۸۰ سانتی متر و وزن بین ۳۵۰ تا ۱۰۰۰ کیلوگرم متغیر است.

✓ اسبها دارای تنوع رنگ گسترده ای هستند و به سه دسته ساده، مرکب و مخلوط تقسیم می شوند و به رنگهای سفید، سیاه، سمنند، کهر، ابرش، ابلق، نیله، نیله روشن، نیله گلگون دیده می شوند.

✓ انگشتان پا در اسب به صورت سم تغییر شکل یافته است که برای حفاظت از سم از نعل بند استفاده می کنند.

✓ اسب دارای ۳۶-۴۴ دندان است که برای جویدن و گاز گرفتن گیاه مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین تخمین سن اسب با بررسی دندانانی در سن ۵ تا ۶ سالگی یکی از کاربردهای دندان است.

انواع سیستم‌های پرورش و نگهداری اسب

۱- سیستم سنتی: در این سیستم، روش روستایی و عشایری را می‌توان نام برد که بر اساس سنت‌های ابا و اجدادی خود و به‌منظور حمل‌ونقل، سوارکاری، شخم زدن زمین‌های کشاورزی، تولید کره‌اسب، قاطر و استر و فروش مازاد آن‌ها به سایر نقاط کشور اقدام به پرورش و نگهداری می‌کنند.

۲- سیستم صنعتی: وجود اهدافی همچون مباحث اقتصادی، علمی (به‌منظور حفظ نژادهای برتر)، ورزشی (مسابقات ورزشی و کسب مدال) و... سبب شده تا پرورش اسب به‌عنوان یک حیوان مطلوب و مفید نزد بسیاری از پرورش‌دهندگان تلقی گردد و علاقه‌مندان زیادی به پرورش صنعتی این حیوان روی آورند.

استانداردهای محل نگهداری اسب:

الف) اصطبل: از آنجائی که اسب بیشتر اوقات شبانه روز را در اصطبل بسر می‌برد محل نگهداری او باید دارای شرایط زیر باشد:

۱- آفتابگیر باشد، تا هم خود اسب و هم محیط اطراف او در معرض تابش نور خورشید بوده و در معرض امراض ناشی از عدم تابش نور قرار نگیرد. اسب بطور مداوم خود را تخلیه می‌کند و محیطی مناسب برای رشد و نمو میکروبه‌ها بوجود می‌آورد و میکروب امراضی از قبیل کزاز در محیط آلوده اصطبل بدون نور آفتاب، براحتی زندگی می‌کنند.

۲- دارای فضای کافی بوده تا اسب براحتی در آن گردش کرده و بخوابد و بلند شود. اسبها در صورت احساس امنیت و داشتن فضای کافی براحتی می‌خوابند.

۳- حرارت ثابتی داشته باشد.

۴- دیوارهای آن از مصالحی ساخته شده باشد که در اثر سایش اندامهای اسب با آنها، او را زخمی نکند.

۵- آخورها و کف آن قابل شستشو باشد و هر چند روز یکبار بخصوص آخورها، تمیز شوند. بستر نرم و پوشیده از کله‌ش یا خاک اره باشد تا براحتی قابل حمل و نقل بوده و هرچند روز یکبار تعویض شوند.

۶- درب و یا دربها به اندازه کافی فضا برای ورود و خروج اسب داشته باشند.

۷- حصارهای بین اتاقها طوری تعبیه شوند که اسبها براحتی یکدیگر را دیده و از مصاحبت با یکدیگر لذت ببرند.

ب) مزرعه، پادوک یا مرتع:

اسبها باید مدتی آزادانه در مرتع، مزرعه، پادوکها رها باشند. گذشته از علف که غذای طبیعی اسب است، وقت گذرانی در محوطه باز به او آرامش می دهد. بعضی از اسبها به طور دائم آزاد هستند و برخی به تناوب، هفته ای یا ماهی را آزادانه سر می کنند. اسبهای درون اصطبل که تمام مدت هم زیر فشار کار هستند معمولاً تعطیلات خود را در محوطه آزاد می گذرانند. مهم نیست اسب چه مدت آزاد باشد، مهم این است که اطمینان داشته باشیم حصار محوطه ای که در آن رها شده ایمن است. آنچه را که باید در فضای آزاد مد نظر داشت، قبل از آنکه اسب را رها کنیم نکاتی زیر است:

حصار اسب

دو نکته اساسی در رابطه با حصار وجود دارد، اول اینکه به اسب آسیب نرساند، دوم امکان فرار نداشته باشد. حصاری که به درستی تعبیه نشده است، اسب را به مخاطره انداخته، به او آسیب هم می زند. هر حصار ناامنی ممکن است باعث شود تا اسب با پریدن از روی آن، شکستن آن یا فشار و پائین کشیدن آن، فرار کند. انواع حصارهای مورد استفاده عبارتند از:

۱- حصارهایی که پایه های عمودی و اتصال های افقی چوبی دارند.

این نوع حصارها گرانترین و بهترین نوع حصار محسوب می شوند. در این نوع حصارها دو یا سه نرده روی دو پایه نصب می شوند. این نوع حصارها پس از نصب باید به درستی نگهداری شده و هر پایه یا نرده شکسته بلافاصله ترمیم و یا جایگزین شود. چوب های این نوع حصار باید ایزوله شوند تا در مقابل هوا و جویدن اسب مقاومت کنند.

۲- پایه های چوبی و سیم:

هزینه این نوع حصارها کمتر است. ممکن است ردیف بالا را نرده چوبی استفاده کرد و یا سه یا چهار ردیف سیم از روی هر پایه عبور داد. سیم ها باید به خوبی کشیده شده و روی هر یک از پایه ها محکم شوند. ارتفاع سیم ردیف زیرین از زمین در حدود ۴۵ سانتیمتر است تا اسب نتواند دست و پای خود را از زیر رد کرده و گیر بیفتد. اگر ارتفاع سیم زیرین بیش از حد باشد، ممکن است اسب سر خود را هم از زیر آن رد کند.

۳- حصار های الکتریکی:

این نوع حصارها بیشتر برای تفکیک استفاده می شود و زمانی کاربرد دارد که اسب از وجود آن آگاه بوده و به عملکرد آن پی ببرد. در این نوع حصارها احتمال خطر برای انسان و بخصوص اطفال وجود دارد. بهترین روش نمایان کردن چشم انداز آنست که در فواصلی علامتی از پارچه یا پلاستیک به آن وصل می کنند.

۴- درختچه

مطالعه بازار

این نوع حصار باید به اندازه کافی انبوه باشد تا امکان فرار را از اسب بگیرد و در عین حال باید در تعبیه درختچه هائی استفاده کرد که سمی نبوده و تیغ و خار آنها اسب را به خطر نیاندازد. از این نوع حصارها بعنوان سرپناه هم می توان استفاده کرد.

۵- دیوار

عرض و ارتفاع این دیوارها باید طوری باشد که هم جلوی پریدن اسب از روی آنها را گرفته و هم در اثر لگد زدن نریزد.

حصارهای نامناسب عبارتند از:**۱- حصارهای توری**

این نوع حصارها اسب را ترغیب می کنند که دست یا پای خود را داخل آن فرو کرده و گیر بیفتد. ویا حصارهائی که پایه های نرده مانند نوک تیز دارند و نرده های آن هم سیمی است ، سرهای نوک تیز پایه های این نوع حصارها اسب را زخمی میکنند.

۲- سیم خاردار

از این نوع حصارها در اغلب مراتع استفاده می شود. اگر اسب خود را برای خاراندن به خارهای این سیم بمالد زخمی می شود. اگر از این نوع حصار استفاده کردید باید از استحکام سیم ها بطور دائم اطمینان داشته باشید. سیم ها باید محکم و کاملا کشیده شده باشند. اگر سیم از جای خود رها و آزاد شود ، به دو ردست و پای اسب پیچیده و آن را به شدت زخمی می کند. اطراف خارجی حصار هم باید بطور دائم مراقبت شود تا علوفه در دسترس اسب به هنگام کشیدن سرش به بیرون برای چریدن آنها سمی نبوده و آسیب رسان هم نیستند. هر نوع نارسائی در حصار باید به فوریت برطرف شود.

۳- دروازه

دروازه باید به اندازه کافی عریض باشد تا اسب ها و خودروها به راحتی از آن عبور کنند و همواره در شرایط مناسب باشد تا در استفاده از آن به زحمت نیفتیم. دروازه باید طوری تعبیه شود که انسانها به عبور از روی آن تشویق نشوند. اینگونه دروازه ها گاهی از لولا و یا از جا در رفته غیر قابل استفاده می شوند. چفت ها باید بالا و پائین تعبیه شود تا در لنگر نیاندازد. موقعیت قرار گرفتن درب ورودی برای دسترسی بسیار اهمیت دارد. درب ورودی که رو به جاده ای پر رفت و آمد تعبیه شده چندان قابل توجه نیست. برای عبور و مرور اسبها ایجاد خطر کرده و دزدی اسب را هم ساده تر می کند. دسترسی به درب ورودی باید راحت ، ساده و دارای امنیت کافی باشد.

پ) تغذیه اسب

مطالعه بازار

اسبی که تشنه و یا گرسنه است و یا بد تغذیه می شود هیچگاه به درستی سواری نمی دهد. غذا باید دارای دو خاصیت عمده باشد، حرارت بدن اسب را ثابت نگهدارد و انرژی لازم را برای زنده ماندن در درجه اول و سپس کارهای اضافه خواسته شده او را تامین نماید.

غذا باید متناسب با کار و سن و وزن اسب بوده و تامین کننده نیازهای رشد و انرژی او باشد. (برای اسبی با متوسط ۱۰ سال سن و ۱۶۰ سانتی متر قد و ۴۰۰ کیلو وزن که در روز بین دو تا چهار ساعت کار می کند ۴ کیلو خوراک و ۴ کیلو جو کافی است. آب تمیز و بهداشتی همواره باید در دسترس اسب باشد. مگر به هنگام خستگی زیاد و یا عرق دار بودن بدن.

آب ۶۰٪ وزن بدن را تشکیل می دهد و عامل جذب غذاست، ۷۸ تا ۸۲ درصد از خون را تشکیل می دهد. حرارت بدن را تنظیم و به دفع مواد زائد کمک می کند معده اسب نسبت به جثه او کوچک بوده و به تعدد دفعات غذا به مقدار کم به او فرصت هضم آسان و راحت تر را می دهد. غذا باید حاوی مواد ازته، چربی، مواد هیدرو کربنه، مواد معدنی و ویتامین ها باشد. که انواع صیفی (یونجه، شبدر، ذرت) غلات (جو، چاودار) و میوه ها تامین کننده نیازهای حیاتی اسب می باشند. پرخوری و یا کم خوری هر دو زیان آور هستند.

نکاتی در مورد تغذیه اسبهایی که در مرتع و یا پادوک هستند:

اسبهایی که در طول فصول سرد در مرتع به سر می برند باید تغذیه اضافی داشته باشند. گله عادت دارد در اطراف دروازه ها و هر جایی که خوراک باشد تجمع کند که این خود موردی است برای جنگ و دعوا. برای به حداقل رساندن این موارد باید به نکات ایمنی زیر توجه داشت:

۱- به تعداد اسبها باید ظروف خوراک تعبیه شود که بهتر است یک ظرف هم اضافه باشد تا از سرشاخ شدن آنها با یکدیگر جلوگیری کند.

۲- ظروف خوراک هرچه بیشتر از هم فاصله داشته باشند.

۳- بسته های علوفه هم تا حد ممکن از یک دیگر دور باشند.

۴- تعداد بسته های علوفه بیشتر از تعداد اسبها باشد.

۵- تغذیه یکی دو اسب در داخل گله ایمن تر است تا آنها را جدا کرده و در محل دیگری تغذیه کنیم.

نژاد های مختلفی از اسب در کشور ما وجود دارد اما مهمترین نژاد این حیوان در کشور ایران عبارتند از:

۱- اسب ترکمن

یکی از نژادهای اسب ایرانی، اسب ترکمن است که در منطقه ی ترکمن صحرا زیست می کند و در حال حاضر هم در این منطقه در حال پرورش است. رنگ این گونه ی جانوری خاکستری بوده و بدنی کشیده و لاغر دارا می باشد. شکم اسب ترکمن بر خلاف بسیاری از نژادهای دیگر اسب، تخت است به عبارت دیگر شکم آنها لاغر است. صادرات این اسب به خارج از کشور ممنوع اعلام شده است. از دیگر ویژگی های ظاهری که اسب ترکمن دارا می باشد قدی بین ۱۴۸ تا ۱۵۵ و گوشهای بلند و متحرک، سینه فراخ، کپل کم شیب با عرض مناسب، مفاصل قوی، سم های محکم با زاویه مناسب، تحمل حرکات سنگین ورزشی هستند. طیف رنگ این گونه از اسب شامل کهر، نیله (طوسی)، سمند، کزنگ، قره کهر، ابرش، سیاه، و سفید می باشد. از گورهای سکایی یافت شده در پازیریک واقع در کوههای آلتای، آثاری از اسب ترکمن مربوط به ۴۰۰ سال قبل از میلاد به دست آمده است. از جمله نژادهای شناخته شده از اسب ترکمن نیز شامل یموت، اسب آخال تکه، چناران (مخلوط از تلاقی اسب ترکمن و اسب عرب) میباشد

از حدود دو هزار اسب اصیل ترکمن که در کشور وجود دارد بیش از هزار راس در خراسان شمالی وجود دارد و شاخص تر اینکه بیش از ۶۰۰ سر اسب در شهرستان راز و جرگلان این استان پرورش داده می شود. پرورش اسب در این استان یکی از پتانسیل های مادی در حوزه تولید، ثروت و اشتغالزایی باشد که باید برای رفع مشکلات این حوزه تلاش شود. خراسان شمالی خاستگاه ناب ترین نژاد اسب ترکمن و بی شک منحصر به فردترین آن است. صنعت اسب با گردشگری ارتباط نزدیکی دارد و این ارتباط زمانی پررنگ تر می شود که بدانیم زندگی جمعیت ۱۰ درصدی ترکمن های خراسان شمالی در راز و جرگلان و مانه و سملقان با اسب پیوندی عمیق دارد. در واقع یکی از برجسته ترین مزیت های استان خراسان شمالی را که می توان در ۳ بخش دامپروری، گردشگری و صنعت خلاصه کرد، پرورش و نگهداری اسب ترکمن است. حدود هزار سر اسب ترکمن در خراسان شمالی نگهداری می شود و این استان ذخیره گاه ژنتیک اسب ترکمن شناخته شده که ارزش این سرمایه بزرگ نزدیک به ۳۰۰ میلیارد ریال برآورد شده است. صاحبان اسب خراسان شمالی با مشکلات ریز و درشتی مواجهند که برخی از آنها به نبود زیرساخت های مورد نیاز این صنعت بازمی گردد و برخی به بنیه مالی این افراد بستگی دارد .

اسب ترکمن از دیرگاه در جنگ ها و پیروزی های شاهان ایرانی پیش از اسلام تا دوران معاصر بویژه دوران نادرشاه ، نقشی مهم داشته است. مهمترین برتری اسب ترکمن با دیگر اسب های دنیا، بکارگیری آن در اصلاح نژاد دیگر اسب های جهان است. یکی از با نژادترین اسب ترکمن که به زیبایی و چابکی پرآوازه است آخال تکه نام دارد. آخال تکه اسبی است که با دیگر نژاد اسب ها همسنگ و هم تازیه نیست. چینی ها و سلسله ی دودمان هان نیز از اسب ترکمن اطلاع داشته اند و شیفته این اسب بودند و آنها را «اسب های آسمانی» می نامیدند و بخاطر تصاحب این اسب ها جنگ های بسیاری را با حکومت بلخیان به راه انداختند. اسب ترکمن در هنگ سواره خلفای بغداد مورد استفاده قرار می گرفتند. انواع اسب ترکمن به شرح زیر می باشد:

یمود (یموت)

نوعی از اسب مشهور ترکمن است و منشاء بسیار قدیمی دارد. اسب یموت شکلی تنومند، خوش اندام و هماهنگ دارد و امتیاز آن در استقامت و سرعت است. نوع بسیار معروف آن کور اوغلی است. کور اوغلی اسبی است بردبار، تیزتک و سری خوش فرم دارد. اسب یمود دارای یال بسیار ظریف و کم پشت، بسیار محکم و طاقت گرمای شدید را دارد، باوقار و با نزاکت بالا، بویژه برای مسابقه و اسب سواری در مسافت های طولانی مناسب است. سرو گردنی کوتاه و پایداری بسیار بالا و محصول آمیزه ی اسب ترکمن با اسب های نواحی جنوب ایران مانند، فارس و خوزستان است، که به منطقه ترکمن صحرا آورده شد. اغلب به رنگ سفید، رنگ پوست روباه و طلایی وجود دارد. اندازه ی بلندی آن ۱۴۷ تا ۱۵۵ سانتی متر است.

از نسل اسب های ترکمن کهن و باستانی است، که تا ۲۵۰۰ سال پیش نیز زیست داشته است. آخال تکه اسبی است با استعداد فوق العاده و همچنین منشی بسیار خودسر دارد. اسبی است با توانایی بالا، با سری راست، گردنی ظریف، طول متوسط، گاهی دارای شانه های آریب. مچ پای برجسته و کفل افتاده دارد. اسبی کشیده و بلند، پاهای مقاوم با سمی سخت است. گاهی سینه کم عمق و باریک و گردنی همانند گوزن وارونه و کش دار بویژه با توانایی یورتمه خوب، مستعد برای کوه و گُتل است. پوست و یال ظریف و ابریشمین دارد. این اسب نزد قبایل تکه در استپ های شمال ترکمن صحرای ایران و جمهوری ترکمنستان موجود است. رنگ های اصلی آن کهر، خاکستری، سفید، طلایی رنگ، سرخ و سیاه کلاغی است. نام آن به لحاظ اینکه منطقه ای است که ترکمن های تکه در آنجا زیست دارند، خوانده شده است. بلندی اندام آن اغلب بین تقریباً ۱۵۰ و ۱۶۰ سانتیمتر است. اسب آخال تکه دنباله اسب های کهن ترکی است و از زمانی که انسان اندیشمند وجود داشته، در استپ های جنوبی روسیه و آسیای مرکزی پرورش یافته، شاخص و بمثابه نماینده سه نوع اسب ما قبل تاریخ، که در دوران قبل از میلاد وجود داشتند، است، که تا چین قدیم مشهور و هواخواهانی بسیار داشته است. این اسب در جنگ ها و غارت ها تلفات بسیار داشته و در دوران حکومت تیمور لنگ شماری از آنها با مادیان های عرب اصلاح شد. نواحی پرورش اسب آخال تکه در ترکمنستان، قزاقستان، قیرقیزستان و ازبکستان است. اسب آخال تکه در اسب های اروپایی نیز در اصلاح نژاد پیش از همه در «ترکمن آتی» تاثیر خود را گذاشته است. پرورش اسب ترکمن به نام «ترکمن آتی» در اروپا در سال های ۸۸ / ۱۷۸۶ بنام پرورش اسب فریدریک ویلهلم پایه گذاری شد.

چناران

منطقه ای که قبایل گوگلان در بخش شرقی صحرای ترکمن سکنی دارند، وجود دارد. این نژاد در سال ۱۷۰۰ میلادی با آمیزش اسب نر ایرانی و اسب ترکمن ماده به وجود آمد. به گفته ای دیگر در دوران نادرشاه افشار برای تسخیر هندوستان که راهی دراز، دشوار گذر و ناهموار بود، از آمیزه ی سلیمی های عرب و اسب ترکمن به وجود آمده است. اسبی است نیمه خون و بلندی آن تا ۱۵۲ سانتیمتر می رسد. اسب چناران، باهوش و مهربان، دارای گردنی دراز، پشت و کمر متوسط و پاهای قشنگ است. اندامی تنومند و سترگ، دارای استقامت بیشتر در آب و هوای گوناگون و براحتی راه طولانی را درمی نوردد. به رنگ های سفید و قهوه ای وجود دارند .

باغی

در اواسط قرن نوزده در پرورش و اصلاح اسب قره باغ (در قره باغ قفقاز)، نوعی اسب جدید به نام جیران تکه به وجود آمد. این اسب از آمیزش نژاد آخال تکه با اسب قره باغ زاده شد. اسبی است با اندامی قوی، تنومند و بردبار برای گرسنگی و خستگی و برای اسب سواری بسیار خوب است. به رنگ های نیلگون، طلایی، قهوه ای روشن و ابرش یافت می شود.

ترکمن

این اسب در اصل به مفهوم یک نژاد نیست، بلکه فرامفهومی است برای اسب های بسیار اصیل استپ های جنوب روسیه و مناطق هم مرز افغانستان و ایران. اسب های این گروه امروزه به صورت آخال تکه، چناران و یمود معرفی می شوند.

این اسب در کل دارای اندامی زیبا، سریع و استقامت بالا هستند، که از صد ها سال پیش رد پای خود را در بسیاری از حوزه های پرورش اسب در اروپا گذاشته است .

از بین نژادهای بالا باید گفت که آخال تکه یکی از نام آورترین آن با شهرت جهانی است که میلیون ها دلار ارزش دارد. آخال تکه تنها اسبی است که با اسب عرب میتوان سنجش کرد. آخال تکه اسبی است برای صحرا، مسابقه و گردش و تنها اسبی است که لقب های افسانه ای در ادوار کهن گرفته است. به نظر اسب شناسان آخال تکه کهن ترین نژاد اسب دنیا است. برای نشان دادن مقاومت این اسب، در سال ۱۹۳۵ از عشق آباد مرکز جمهوری ترکمنستان تا مسکو که ۴۱۲۸ کیلو متر است و ۹۶۰ کیلو متر آن از صحرا و استپ تشکیل است، سواره می فرستند. این اسب این مسافت را در ۸۴ روز طی می کند.

این اسب همانطور که گفته شد، در منطقه ای تحت نام واحه آخال تکه در امتداد شمال نشیب های سلسله جبال کوپت داغ در جمهوری ترکمنستان واقع است. آخال تکه در رشته تربیت در المپیک سال ۱۹۶۰ (رم) مقام نخست را کسب می کند. در سال ۱۹۳۲ اصول و مقرراتی برای پرورش آن به تصویب می رسد که اصیل بودن اسب را ضمانت کند. از سال ۱۹۴۱ از سوی روس ها در مورد این اسب هفت کتاب تحقیقی با عنوان های مختلف منتشر شده است. همچنین انجمنی بنام انجمن بین المللی پرورش آخال تکه در شهر مسکو وجود دارد که در سال ۱۹۹۵ در روسیه به ثبت رسید. نژاد های بسیاری از جمله نژاد اصیل عرب، انگلیسی و امثال آن، بر مبنای بکارگیری از نژاد آخال تکه به وجود آمده اند. بویژه تاثیر نژاد آخال تکه بر پرورش اسب های دُن، قره باغ، قره بایر و دیگر نژادهای اسب بسیار زیاد بوده است. بعداً قره بایر برای اصلاح اسب های دُن و در قرن هیجده میلادی نژادهای قزاقی و قرقیزی به وسیله قره بایر اصلاح شد. این اسب با آب و هوای کویری و نیمه کویری دمساز است. نژاد آخال تکه اکنون در جمهوری ترکمنستان تکثیر می یابند و به گونه ای گسترده برای اصلاح و بهبود اسب

سواری در استپ های جنوبی نواحی آسیای مرکزی بکار برده می شوند. اندازه های اسب آخال تکه برحسب داده ها چنین است :

۲- اسب کردی

اسب کردی، از دیگر نژادهای اسب ایرانی است که اصالت آن از مبدا نخستین دوره ثبت شده در تاریخی بر می گردد و از روزگار شیرین باستان افسانه ای سرچشمه می گیرد. نژاد کرد امروزی نه تنها از زیبایی خاص برخوردار است بلکه دارای استقامت بی نهایت هم می باشد. این گونه از اسب در مسابقات چوگان هم بسیار موفق بوده اند و لازم به ذکر است که بسیاری از اسب های کرد در مسابقات پرش و سواری استقامت افتخارات ارزنده ای را کسب کرده اند. اسب کرد فوق العاده قانع و کم خوراک و در زمستان های سخت نواحی کوهستانی کردستان که هیچ وسیله نقلیه ای قادر به حرکت و عبور نیست عامل انتقال امداد و بیماران از روستائی به روستای دیگر یا به مرکز پخش است و دلیل ماندگاری را می توان همین مقاومت بی مانند در کوهستان دانست. لازم به ذکر است که از گذشته تا کنون داشتن اسب کرد نمادی فرهنگی و تاریخی مردم کرد بوده و داشتن آن همواره برای خانواده ها مایه مباهات و فخر بوده است. عمدتاً این نژاد در منطقه کرمانشاه و مناطق اطراف آن و استان های آذربایجان غربی و قسمتی از زنجان (سلطانیه)، لرستان و کردستان و اصفهان پراکنده می باشند و همچنین به کشورهای همجوار ایران نظیر عراق، ترکیه و قسمتی از جمهوری آذربایجان انتقال یافته و جمعیت مناسبی را تشکیل داده است.

اسب عربی یکی از نژادهای اسب ایرانی است که در برخی موارد به آن اسب اصیل هم گفته می شود و از جمله نژادهای اسب سبک در جهان و متعلق به منطقه ی خاورمیانه می باشد، (لازم به ذکر است علت این که می گوئیم اسب عربی اما آن را متعلق به ایران می دانیم، وسعت سرزمین پهناور ایران در سالیان دور نیز بوده است که بیشتر کشورهای کنونی در گذشته بخشی از ایران محسوب می شدند، لذا در کل متن اگر چنین جملاتی را مشاهده کردید دچار سوء تفاهم نشوید) شناسایی این نژاد به دلیل شکل سر متمایز و دم بلند آن آسان است. اسب های عربی در منطقه خاورمیانه به وجود آمده و از آن جا از طریق بازرگانی یا جنگ ها به تمام جهان انتشار یافته اند

همچنین از این نژاد برای بهبود بخشیدن ویژگی های دیگر نژادها از قبیل قدرت تحمل بالا، فرمان پذیری و سرعت استفاده می شود. این گونه از اسب قدی به طول ۱۴۲ تا ۱۵۴ سانتی متر دارد و وزن آن چیزی بین ۳۵۰ تا ۴۵۰ کیلوگرم برآورد شده است. اسب های عرب اصیل به رنگ های کهر، نیله (خاکستری)، کرنگ، مشکی و ابرش یافت می شوند، عمده ترین رنگ هایی که در این نژاد یافت می شوند به ترتیب کهر، نیله و کرنگ می باشند.

اسب های عرب اسب هایی خون گرم، باهوش، زیرک و حساس می باشند که این ویژگی ها باعث ارتباط قوی تر بین آن ها و سوارکارشان می شود اما همین ویژگی ها نیز می تواند سبب این شوند که عادت های بد را سریع تر از بسیاری از نژادهای دیگر فرا بگیرند.

از قدیمی ترین نژادهای اسب ایرانی در سرزمین پهناور ایران اسب قره باغ است، اسب قره باغ از جمله اسب های قدیمی ایران است که در شمار اسب های باستانی قرار می گیرد. با توجه به اینکه این اسب از صفات فنوتیپی و ژنوتیپی وضعیت مناسبتری نسبت به سایر توده های ایرانی دارد اما به عنوان یک نژاد ایرانی ثبت نگردید و فعالیتی برای آن انجام نشد. اسب قره باغ در مسابقات سرعتی نتایج خوبی را بدست آورده و همچنین از این اسب علاوه بر ورزش هایی نظیر چوگان و کالسکه رانی برای آموزش کودکان و نوجوانان هم استفاده می شود. این حیوان به خاطر زندگی در مناطق کوهستانی از نظر اندام بزرگ نبوده ولی از نظر تاندون و عضله بندی بسیار مقاوم و قوی می باشد و مخصوص زندگی در کوهستان است. از نظر بیومتری قد این حیوان مابین ۱۴۱ تا ۱۴۵ سانتیمتر ولی در سایر ممالک مثل آلمان تا ۱۵۰ سانتیمتر نیز می رود.

۵- اسب سیستانی

یکی دیگر از مواردی که در لیست نژادهای اسب ایرانی قرار می گیرد اسب سیستانی است. این اسب در سیستان و بلوچستان زیست می کند اما متأسفانه به دلیل توجه بسیار کمی به این گونه جانوری شده خبرهایی می رسد که در حال انقراض است و امروزه تنها تعدادی از آن ها در مرز سیستان و بلوچستان زیست می کنند.

۶- اسب تالشی

اسب تالش اسبی استقامتی است که مسابقات آن اکثرا در مسیرهای سرآشویی انجام می‌گیرد. ولی اکثر مردان تالش از این نژاد اسب برای کار استفاده میکنند و فصل‌هایی هم که کار نیست اسب را در شالیزارها ول میدهند. در بیلاقات ماسال حتی میتوان اسب‌های پیرا دید که به صورت گله‌ای ول شده‌اند. البته اسب‌هایی که برای مسابقه نگهداری می‌شود در شرایط بهتری زندگی می‌کنند. اما در مناطقی ما حتی جایی برای تمرین دادن اسب هم نیست. سالانه تعداد زیادی از اسب‌هایی که ول شده‌اند در اثر تصادف جان خود را از دست می‌دهند.

یکی دیگر از نژادهای اسب ایرانی که قدمتی بسیار طولانی در ایران دارد و از آن به عنوان یکی از نژادهای پایه در سطح بین المللی شناخته شده است که بدلیل عدم توجه به پرورش و مطالعات مرتبط با این حیوان در آستانه انقراض قرار دارد. برای پرورش این گونه ی جانوری در استان های شمالی کشور شرایط مناسبی وجود دارد اما متاسفانه با توجه به عدم توجهات لازم اسب خزر یا همان اسب کاسپین که از شاهکارهای خلقت در آفرینش به شمار می رود در کشورهای خارجی نظیر استرالیا، انگلی و آمریکا در حال حاضر پرورش می یابد. و در استان گیلان که سرزمین و موطن اصلی اسب خزر است اثری جدی از پرورش و مطالعات مرتبط با این حیوان مشاهده نمی شود. از ویژگی های ظاهری این حیوان به قدی در بین ۹۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر با تناسب بدنی کامل اشاره کرد.

”لوتیز فیروز“ این اسب را که کشاورزان محلی با نام ”مولکی“ یا ”پوزکی“ به معنی پوزه کوچک می شناخت، اسبچه خزر نامید البته لازم به ذکر است که در گستره ی تحقیقات بعدی به نام این اسب ”اسب مینیاتوری دریای خزر“ و در نهایت به ”اسب خزر یا اسب کاسپین“ تغییر یافت.

۸- اسبچه خزر، اسبی با قدمتی سه هزار ساله

اسبچه یا همان اسب مینیاتوری همانطور که گفتیم گونه بسیار زیبا از نژادهای اسب ایرانی است که در شهرهای شمالی کشور زیست می کرده است و همچنان هم در این منطقه وجود دارد اما آنچنان توجهی به آن نمی شود در حالی که در کشورهای نظیر انگلیس، فرانسه و ... ما شاهد این جاندار زیبای ایرانی هستیم. اسبچه خزری با اندامی کوچک و قدرتی زیاد که زیستگاه اصلی آن خطه شمال و جنگل های منطقه خزر (استانهای مازندران و گیلان) می باشد. اسبچه خزر یک اسب مینیاتوری است که نژاد خاص ایران می باشد. چون این اسبچه ها در حوالی دریای خزر یافت شدند نام کاسپین یا اسبچه ی خزر به آنها داده شد. اسب کاسپین علاوه بر ارزش های ورزش و سوارکاری، جایگاه ویژه ای در تاریخ تکاملی اسب نیز دارد. قدیمی ترین تصویری که از این پیدا شده در نگاره های پلکان آپادانای تخت جمشید و مهر سه زبانه داریوش است. در گنجینه آمودریا در موزه بریتانیا و در نقش رستم و نقش شاپور، اسب کوچکی مشاهده می شود که بنا بر مطالعات فسیل شناسی بر روی بقایای اسکلت های یافت شده در اطراف همدان، همان اسبچه خزر است.

حدود ۵۰ سال پیش خانم لوئیز فیروز (آمریکایی مقیم ایران) توجه دنیا را به سمت اسبچه خزر جلب کرد و این موجود دوست داشتنی که از نژادهای اسب ایرانی بود را در استان سرسبز مازندران کشف و به جهان معرفی کرد. با توجه به تحقیقات گسترده تری که خانم لوئیز انجام داد و با آزمایش خون اسب خزر، متوجه شد که این گونه از اسب قدمتی بیش از سه هزار سال داشته و قدیمی ترین اسب خونگرم دنیا بوده است. تا آن زمان تصور بر آن بود که اسب عرب قدیمی ترین نژاد از این اسب هاست ولی پس از اعلام این نتایج برخی حتی می گویند اسب کاسپین می تواند جد اسب عرب باشد. جالب آنکه شناخت آن از

روی عکس و تصویر به راحتی امکان پذیر نیست و از آن جا که شباهت زیادی با اسب نژاد عرب دارد، باید آن را در کنار یک شاخص قرار داد تا بتوان آن را تشخیص داد.

نکات قابل توجه در نگهداری اسب:

۱- هزینه مراقبت روزمره از اسب قابل توجه و روز افزون است. در واقع، هزینه خرید یک اسب اغلب بسیار کمتر از هزینه نگهداری از آن برای یک سال است. پیش از قبول کردن مسئولیت اطمینان حاصل کنید که از عهده کلیه مخارج به صورتی واقع بینانه بر می آید.

۲- اسب به طور منظم به یک منبع مواد غذایی نیاز دارد. از آنجا که معده آن ها نسبتاً کوچک و سیستم گوارشی آن ها بطور شگفت‌آوری ظریف است، در اغلب موارد، برای تغذیه به یونجه یا چرا کردن در مرتع در طول روز به همراه افزودنی های خوراک دو بار در روز نیاز دارند. اسبی با اندازه متوسط در طول روز حداقل ۹ کیلوگرم غذا می خورد و ۳۰ لیتر آب می نوشد. اسبها برای تغذیه به وعده های کوچک و یا چراندن در طول روز، به جای یک یا دو وعده غذا در روز نیاز دارند.

۳- باید سم اسب به طور منظم بازدید شود. هماهنگی با یک نعلبند (آهنگر) برای تمیز کردن سم یا نعل زدن هر شش تا هشت هفته فکری خوبی است.

۴- اسب ها به مراقبت های دامپزشکی به طور منظم نیاز دارند. باید اسب شما حداقل یک بار در سال، در برابر کزاز و سایر بیماری ها واکسینه شود. همچنین به یک دامپزشک برای مراقبت های معمول دندان نیاز است. به خاطر داشته باشید که هزینه درمان های اورژانس پزشکی، که متأسفانه خیلی اوقات رخ می دهد، می تواند تا میلیون ها تومان برسد.

۵- از آنجا که اسبها (به علت چراندن آن ها در مراتع) به طور مداوم در معرض خطر آلودگی به کرم روده هستند، باید هر شش تا هشت هفته کرم زدایی شوند. تحمل مداوم وزن سنگین این کرمها می تواند باعث بیماری جدی و یا مرگ اسب شود، بنابراین درمان به موقع و به طور منظم برای سلامت اسب شما بسیار مهم است.

۶- اسبها نیاز به دسترسی مداوم به سرپناهی امن، راحت و خشک برای حفاظت آن ها از باران، باد و برف دارند. در آب و هوای گرم و آفتابی، پناهگاهی که شما عرضه خواهید کرد باید سایه مورد نیاز را ارائه دهد. یک ساختمان خوب و یا حداقل مکانی که از سه طرف دیواری داشته باشد تدارک ببینید تا هر گاه اسب شما خواست استراحت کند به آنجا پناه ببرد. اصطبل یا پناهگاه باید هر روز تمیز شود و دقت کنید که هیچ گونه کود شیمیایی هم در آنجا نباشد.

۷- اسب نیاز به ورزش و تمرین مداوم دارد. علاوه بر زمان‌هایی که شما سوار اسبتان می‌شوید و برای سوار کاری تمرینش می‌دهید، باید میدان اسبدوانی یا مرتعی برای قدم زدن و آرامش یافتن او اختصاص دهید. یک اسب نباید کل روز را در اصطبل بگذراند مگر اینکه دامپزشک توصیه کرده باشد. اطراف چراگاه باید توسط زرده های امن مرز کشی شود. با حصار کشی محکم محیط امن و مطمئنی را برای حفاظت از اسب ایجاد کنید. سیم خاردار حصار قابل قبولی برای این کار نیست و همواره علت بسیاری از آسیب‌های جدی بوده است.

۱-۵- استانداردهای ملی محصول

با توجه به بررسی های انجام شده استاندارد های پرورش اسب به شرح جدول زیر اعلام می گردد

جدول ۰۲: استاندارد های ملی محصول طرح

ردیف	عنوان استاندارد	شماره استاندارد ملی
۱	تجهیزات محموله هوایی-تجهیزات واحد باربری برای حمل اسب	۱۰۹۱۷
۲	پوستهای خام گاوی و اسب - نگهداری به روش نمک سود کردن	۱۴۰۶
۳	اسب(دامپروری)	۰۱۰۱
۴	اسب سوار کاری (دامپروری)	۰۱۰۱
	اسب باربری (دامپروری)	۰۱۰۱۹۱۰

فصل ۲) تحلیل جایگاه طرح و محصولات مورد بررسی در سیاست های کلان سرمایه گذاری اقتصادی کشور

۲-۱- بررسی سیاست‌های حمایتی دولت از خدمات مورد نظر از جمله: مشوق های خاص، معافیت های مالیاتی، کاهش و افزایش تعرفه گمرکی، پرداخت تسهیلات و ...

از جمله سیاست‌های کلان وزارت جهادکشاورزی می‌توان به ثابت نگه داشتن کل جمعیت دام سنگین کشور که اکنون بالغ بر ۸,۵ میلیون راس است و کاهش جمعیت دام سبک به کمتر از ۵۰ میلیون راس در سال ۱۴۰۴، کاهش وابستگی گوسفند و بز و بهبود کمی و کیفی صفات اقتصادی دام اعم از شیر و گوشت و افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های تمام شده محصولات و بهبود نظارت تجارت خارجی در جهت حمایت اصولی از تولید داخلی و توسعه پرورش و افزایش سهم گاوهای دو منظوره، گاو میش و نر، هویت‌دار کردن کل جمعیت دامی کشور و ایجاد و ترویج زنجیره‌های تولید به منظور تولید اقتصادی و پایدار اشاره کرد.

۲-۲- سیاستهای کلان دولت در حوزه اسب

از جمله سیاستهای کلان وزارت جهادکشاورزی در حوزه اسب می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱- تدوین طرح جامع اسب کشور با همکاری سازمان دامپزشکی، فدراسیون سوارکاری و انجمنهای مرتبط

۲- شناسایی و تفکیک پایههای ژنتیکی نژادهای اسب کشور

۳- شناسایی و ثبت هویت اسب به منظور تشکیل کتاب از طریق تشکیلهای تخصصی

۴- سازماندهی مراکز نگهداری پرورش اسب

۵- حمایت از تشکیلهای انجمن نژادی اسب و سازماندهی واردات و صادرات اسب اشاره کرد.

به طوری که در سال ۱۳۹۳ بالغ بر ۸۰۹ راس واردات و در سال ۱۳۹۴ بالغ بر ۳۰۸ و این رقم برای سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ به ترتیب به ۲۵۶ و ۱۳۲ مورد کاهش یافته است.

۲-۲-۱- تنظیم بازار

تنظیم بازار مجموعه ای از سیاستها است که دولتها به منظور برقراری تعادل در بازار و ثبات در عوامل اصلی بازار (قیمت و مقدار) اتخاذ می نمایند. این سیاستها چنانچه اشاره شد تنها مختص ایران نیست، بلکه بیشتر کشورها بنا به ملاحظات اقتصادی و اجتماعی در بازار دخالت نموده و اقدام به تنظیم بازار کالاهای خاص می نمایند بخش کشاورزی یکی از بخشهای اقتصادی است و افزایش تولید در این بخش از اهمیت ویژه ایی در سیاستگزاریها و برنامه ریزیهای توسعه آن برخوردار است. عوامل و متغیرهای گوناگونی بر افزایش تولید بخش کشاورزی و دامپروری تاثیر می گذارد که از جمله می توان به بازار و مسائل مربوط به آن اشاره کرد. بازار محلی است که تولیدکنندگان محصول خود را عرضه و مصرف کنندگان نیز محصول خود را خریداری می کنند. در این شرایط، قیمت و مقدار تعادلی حاصل می شود. در واقع بازار به تولیدکننده در نوع و میزان تولید جهت می دهد و سود او را مشخص می سازد. از این رو وجود بازار فروش شفاف و منسجم و توسعه یافته می تواند در تولید، رفع نیازهای موجود و افزایش درآمد کشاورزان و ... تاثیر مثبتی داشته باشد. از آنجا که تولید در بازار محصولات کشاورزی زمان بر است، بدون دخالت دولت نوسان قیمت و مقدار محصول مبادله شده در بازار امری طبیعی است. به عبارت دیگر، برخلاف محصولات صنعتی که می توان مدت فرآیند تولیدشان را تغییر داد، برای تکمیل فرآیند تولید محصولات کشاورزی باید مدت زمان معینی سپری شود برای حل مشکلات و با هدف کاهش یا تعدیل نوسانات، در بازار دخالت می کنند. نکته

مهم این است که سیاست های دولت برای رسیدن به اهداف موردنظر، باید طوری برنامه ریزی شوند تا با دخالت به موقع در خرید یا فروش محصولات و نهاده های دامی مانع نوسان بیش از حد قیمت و مقدار تعادلی بازار شوند

بنابراین برای تنظیم بازار اسب باید با اتخاذ راهبرد و سیاست های حمایتی از صنعت اسب ایرانی، تولید و پرورش این اسب را رونق بخشیده و افراد علاقمند را جذب این صنعت نماید.

۲-۲-۲- سیاست های مالی: دولت با اعطای وام های بلندمدت و کم بهره ابزار مناسب برای تشویق تولیدکنندگان و پرورش دهندگان را در بین علاقه مندان این صنعت در جامعه روستایی و حاشیه شهرها فراهم نماید.

۲-۲-۳- تضمین فروش: دولت با تدوین مقررات کاربری اسب در داخل، نسبت به تضمین فروش اسب های تولیدشده در بازار داخلی، نسبت به تشویق تولیدکنندگان به تولید اسب اقدام شود.

سیاست های تشویقی غیرنقدی

الف) رویکرد احداث پونی کلوپ؛ با اعطای مجوز احداث باشگاه های پونی کلوپ و سیاست های حمایتی از آن، نسبت به جذب بخش خصوصی برای ترغیب به خرید از اسب های تولیدشده اقدام شود. کاهش هزینه های تولید و نهاده های تولید برابر روش-های تولیدی محصولات کشاورزی و دامپروری نسبت به ایجاد انگیزه برای تولیدکنندگان.

تثبیت تقاضای محصولات تولیدی بخش با تغییر در وضعیت موجود از طریق اصلاح ساختار آموزشی سوارکاری، تدوین سیاست های صادراتی، تدوین سیاست های کاربری گردشگری و توسعه گردشگری با اسب و رونق بخشی به ورزش های کودکان و اسب زیبایی و اهدای جوایز در خور و قابل توجه و تامین بخش اعظم جوایز از طریق دولت و بخش خصوصی در تثبیت درآمد تولیدکنندگان این صنعت و به الطبع نسبت به ایجاد انگیزه لازم در تولیدکنندگان گام برداشت.

ب) اصلاح ساختار آموزشی سوارکاری: ایجاد محدودیت تولید اسب های مشابه خارجی و جایگزینی اسب های داخلی در امر آموزش به جای اسب های خارجی و بزرگ جثه در آموزش کودکان و نوجوانان و اصلاح ساختار آموزشی سوارکاری در رده های کودکان و نوجوانان.

پ) ساختار بازارهای محلی و فروش حراج: رونق بخشی بازار حراج اسب و ایجاد سازوکار مناسب آن و برگزاری مداوم حراج در کنار تمام رویدادهای مهم سوارکاری.

ت) -تدوین سیاست های صادراتی: سیاست گذاری هایی مناسب در حوزه صادرات تولیدات اسب های داخلی انجام پذیرد که مستلزم شناسایی و تشخیص عوامل موثر و مهم بر آنهاست. یکی از اقدام های مهم و اساسی، شناخت بازارهای خارجی و حفظ ذخایر ژنتیکی این نژاد و ایجاد بستر لازم برای صادرات و جلوگیری از خروج قاچاق نژاد های ارزشمند به کشورهای همسایه و در نهایت به اروپا و آمریکا به منظور تثبیت خونی آن.

ج) تدوین سیاست های توسعه گردشگری با اسب: از نقطه نظر اجتماعی از اسب در بسیاری از مراسم ها، جشن ها و شادی-ها استفاده می شود. هنوز در برخی مراسم ها مانند جشن عروسی و شادی ها [۱۱]، تعزیه و مناسک مذهبی از اسب استفاده می شود. صنعت گردشگری با اسب در جهان وجود دارد که در جنوب اسپانیا، گراند کانیون آمریکا و بهترین آن در مغولستان است که گردشگران خاص و تورهای گردشگری خود را نیز دارد. گردشگری اسب تا حدود ۱۰ سال پیش در ایران اتفاق می افتاد و امروزه این تجربه در بخش های مختلف کشور وجود داشته و این صنعت در حال رونق می باشد. گروه هایی هستند که از این کار ارتزاق می کنند. استان های شمالی کشور که مهد پرورش اسب کاسپین می باشند از فرصت گردشگری مناطق شمالی کشور می توانند سود برده و قابلیت تلفیق عناصر اسب و گردشگری و طبیعت می تواند به افزایش کاربری و ایجاد بستر لازم برای خرید و فروش به طور اخص بازار صنایع اسب و گردشگری موثر بوده و بازار لازم برای این نژاد از اسب فراهم شود.

ه) ترویج و فرهنگ سازی: به عنوان یک محصول و کالای داخلی باید مورد توجه همه آحاد قرار گیرد. و نسبت به حفظ این ذخیره ارزشمند ژنتیکی و تبدیل آن به یک منبع درآمدی و اقتصادی پرسود دقتی همه افراد از جمله بخش دولت به عنوان اصلی ترین حامی و مسئول حفظ و نگهداری منابع کشور و همچنین بخش خصوصی در تولیدکنندگان و مصرف کنندگان باشد. ترویج فرهنگ حمایت از تولیدات داخلی و استفاده از تولیدات و محصولات داخلی نیاز به فرهنگ سازی در همه سطوح داشته و شناساندن و اطلاع رسانی اهمیت پرورش این اسب در روستاهای مناطق شمالی کشور بسیار حائز اهمیت است.

فرصت ها و تهدیدها

دقت در خرید مادیان ها و انتخاب سلیمی از نژاد مرغوب می تواند تا حدی تضمین کننده بازگشت سرمایه شما باشد. در مورد تهدیدها هم می توان گفت که اسب حیوان حساسی است و بیماری ها و از بین رفتن اسب بزرگترین تهدید سرمایه شماست. بیماری مسمشه مهم ترین و خطرناک ترین بیماری در میان اسبهاست که واگیردار هم هست و بسیار کشنده است.

بیماری‌های دیگری مانند سرماخوردگی و دل درد هم هست که رایج است ولی خیلی خطرناک نیست البته شما می‌توانید برای پیشگیری از زیان‌های احتمالی اسب‌هایتان را بیمه کنید.

از جمله سیاست‌های کلان وزارت جهاد کشاورزی می‌توان به ثابت نگه داشتن کل جمعیت دام سنگین کشور که اکنون بالغ بر ۸,۵ میلیون راس است و کاهش جمعیت دام سبک به کمتر از ۵۰ میلیون راس در سال ۱۴۰۴، کاهش وابستگی گوسفند و بز و بهبود کمی و کیفی صفات اقتصادی دام اعم از شیر و گوشت و افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های تمام شده محصولات و بهبود نظارت تجارت خارجی در جهت حمایت اصولی از تولید داخلی و توسعه پرورش و افزایش سهم گاوهای دو منظوره، گاو میش و نر، هویت‌دار کردن کل جمعیت دامی کشور و ایجاد و ترویج زنجیره‌های تولید به منظور تولید اقتصادی و پایدار اشاره کرد.

اهداف اقتصادی پرورش اسب:

صنعت پرورش اسب، یک صنعت پول‌ساز و درآمدزا در بسیاری از کشورهای دنیا تلقی می‌گردد، در این کشورها بیشترین اهداف اقتصادی و تجاری پرورش اسب در زمینه گردشگری است، بر اساس آمارها و شواهد موجود آمریکا توانسته بیشترین تجارت را از پرورش اسب در زمینه گردشگری کسب کند. با توجه به توان و ظرفیت بالای نژادهای اصیل داخلی و شرایط مطلوب آب و هوایی، می‌توان با گسترش و توسعه پرورش اسب در ایران زمینه‌های ایجاد اشتغال مستقیم و پنهان را در بخش‌های مربی‌گری، دامپزشکی، پرورش دهندگی، تولید اسب مسابقات، حراج سالانه و خریدوفروش‌های فصلی و... را فراهم نمود.

اهداف اجرای طرح

اهدافی که در اجرای این طرح دنبال می‌شود شامل:

- ۱- حفظ ذخایر ژنتیکی اصب اصیل در منطقه
- ۲- تکثیر و فروش اصب اصیل
- ۳- افزایش جمعیت اصب اصیل
- ۴- افزایش درآمد افراد روستایی در کنار مشاغل دیگر

اخذ مجوزهای لازم:

پرورش‌دهنده برای این‌که بتواند از مزایا و تسهیلاتی همچون وام پرورش اسب برخوردار گردد و بتواند در سطح وسیع و صنعتی اقدام به پرورش نماید باید در ابتدای شروع کار اخذ مجوزهای موردنیاز را در دستور کار خود قرار دهد. بدین ترتیب پرورش‌دهنده برای آگاهی از شرایط گرفتن مجوز پرورش اسب و اخذ آن باید به مراکز مرتبط از جمله معاونت امور دام وزارت جهاد کشاورزی، سازمان دامپزشکی و سازمان‌های مربوطه مراجعه نماید.

صادرات اسب، فرصتی برای اقتصادی کردن اسب‌داری

یکی از شرایط خوب برای ایجاد ارزش افزوده، صادرات است پیگیری‌هایی برای صادرات اسب ترکمن از گمرک استان انجام شده و اکنون شرایط برای صادرات اسب ترکمن از استان، مهیاست و محدودیتی در این زمینه وجود ندارد، اما باید شرایط قرنطینه‌ای کشورهای مقصد نیز برای صادرات اسب در این استان فراهم شود. با توجه به این‌که این استان یکی از قطب‌های ارزشمند پرورش اسب اصیل ترکمن است، بنابراین تشکیل زنجیره‌ای به منظور توسعه این صنعت الزامی است و در واقع می‌توان آن را حلقه مفقوده این صنعت نامید. با ایجاد این زنجیره می‌توان مباحثی همچون دریافت تسهیلات، کمک‌های دولتی و یا حمایت‌های کشوری را دنبال کرد، زیرا تشکیل زنجیره برای موضوعات مهم، یکی از موارد مورد توجه در مباحث اقتصاد مقاومتی است. یکی از محورهای معیشت مردم شهرستان راز و جرگلان پرورش اسب ترکمن است اسب اصیل ترکمن جایگاه منحصر به فردی در کشور و خراسان شمالی دارد که نمی‌توان آن را انکار کرد اما این روزها، کمبودها و بی‌توجهی‌ها سبب شده تا صنعت اسب در این استان نتواند رشد و پیشرفت داشته باشد و در عین حال فعالان این صنعت امیدوارند تصمیم‌گیری مناسب و چاره‌اندیشی مسئولان مشکلات اسب‌داران را به حداقل برسانند. شهرستان مرزی راز و جرگلان در ۱۵۰ کیلومتری شمال بجنورد، مرکز استان خراسان شمالی واقع است و افزون بر ۵۰ واحد خصوصی تولید و پرورش اسب در این شهرستان فعالیت دارند. این شهرستان خاستگاه اسب ترکمن است و تعداد اسب‌های اصیل ترکمن در آن به ۷۰۰ سر می‌رسد.

۵- نتیجه گیری

اسب‌های بومی ایران عمدتاً مورد توجه نبوده و در سطح جهانی شناخته شده نیستند. ولی این اسب‌ها در قرون متمادی نیازهای ایرانیان را برطرف نموده‌اند بنابراین برای تنظیم بازار اسب باید با اتخاذ برنامه و سیاست‌هایی اعم از رونق بخشی به بازارهای محلی، رونق بخشی حراج در کنار رویدادهای مهم حوزه مسابقات سوارکاری، تشویق تولید و پرورش، ایجاد بستر لازم

مطالعه بازار

و تشویق صادرات، ایجاد محدودیت تولید اسب های مشابه خارجی و اصلاح ساختار آموزشی سوارکاری رده های کودکان و نوجوانان از طریق جایگزینی این اسب به جای اسب های خارجی و بزرگ جثه و تشویق سرمایه گذاران با اعطای وام های کم بهره و بازپرداخت طولانی مدت به منظور رونق بخشی به کسب و کارهای کوچک در روستاها و شهرهای کوچک، تشویق و ایجاد بستر لازم برای ورود این اسب به عنوان کالایی مناسب جهت گردشگری با اسب در مناطق گردشگری جنگلی شمال ایران و غیره می تواند تولید و پرورش این اسب را رونق داده و افراد علاقمند را جذب این صنعت نماید.

استان خراسان شمالی به عنوان یکی از اصلی ترین ذخیره گاه های ژنتیک اسب اصیل ترکمن در کشور شناخته شده است. قوم ترکمن و دیگر اقوام خراسان شمالی از قدیم به واسطه خاستگاه فرهنگی، علاقه ذاتی و دلبستگی درونی که به پرورش اسب داشته اند در مراسم و مناسبت های فرهنگی مسابقات سوارکاری برگزار می کنند. اما با وجود همه قابلیت ها، وعده های مسئولان مرتبط با صنعت پرورش اسب در این استان محقق نشده و این صنعت جایگاه واقعی خود را در استان خراسان شمالی پیدا نکرده و همچنان پرورش دهندگان اسب با مشکلات زیادی رو به رو هستند.

جدول ۳- تعداد مجوز های بهره برداری صادر شده در کشور از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۶

عملکرد صدور پروانه بهره برداری دامداریها از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶													
ارقام : واحد													
سال	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶
گاو شیری	۴۵۲	۶۴۶	۸۰۷	۶۵۶	۹۶۳	۴۷۹	۵۳۰	۸۵۳	۴۸۶	۳۸۳	۲۶۲	۱۸۷	۱۲۸
گوساله پرواری	۳۲۰	۴۵۵	۵۹۹	۴۴۹	۵۲۲	۳۲۰	۳۸۸	۹۰۴	۷۱۶	۳۷۲	۱۹۰	۱۵۵	۱۱۹
بره پرواری	۱۴۱	۲۲۳	۲۴۸	۲۰۱	۲۸۶	۲۵۹	۲۸۸	۴۳۸	۴۰۵	۲۳۰	۱۶۸	۹۶	۸۶
سایر دامها (بز شیری، گوسفند دشتی و شتر)	۰	۱۸	۱۷	۱۲	۲۱	۱۶	۱۳۰	۱۸۰	۱۰۵	۷۵	۴۹	۱۰۰	۴۱
اسب	۰	۰	۷	۴	۲	۸	۹	۱۴	۹	۱۲	۱۰	۱۰	۸
مراکز جمع آوری شیر	۷۹	۱۱۲	۹۴	۵۹	۸۶	۳۵	۲۴	۷۸	۲۵	۱۲	۵	۱۳	۰

جدول ۴- تعداد مجوز های بهره برداری صادر شده در کشور در سال ۱۳۹۷

آمار صدور پروانه های بهره برداری دام کل کشور سال ۱۳۹۷

ردیف	نوع فعالیت / سال	تعداد (واحد)	ظرفیت (رأس)
۱	گاو شیری	۱۷۲	۲۸۴۱۵
۲	گوساله پرواری	۱۷۷	۱۹۵۶۴
۳	بره پرواری	۲۲۲	۶۶۴۰۱
۴	بز شیری	۱	۷۵
۵	گوسفند داشتی	۸۱	۴۹۷۰۱
۶	شتر داشتی	۰	۰
۷	شتر پرواری	۱۰	۵۱۵
۸	شتر شیری	۰	۰
۹	اسب	۱۳	۶۰۸

فصل دوم

مطالعات فنی

(۱) زمین

حداقل زمین مورد نیاز برای تاسیس واحدهای پرورش اسب به ازای هر سر اسب ۱۶۵ متر مربع بوده که ۹۸ متر آن برای فضا های مسقف و غیر مسقف و بقیه برای گردشگاه و فضای سبز در نظر گرفته می شود زمین محل اجرای طرح به مساحت ۳۳۸۰ متر مربع بایستی جهت احداث ۴۶۵ متر مربع بنا و ۵۲۰ متر مربع فضای غیر مسقف و ۲۳۹۵ متر مربع محوطه سازی تسطیح گردد و با توجه به نوع خاک، نیازی به شناژ و بتون نبوده و با سنگ و شفته آهک، پی ریزی مناسب انجام خواهد شد . قبل از هر اقدامی پرورش دهنده بایستی به تهیه زمین و مزرعه مناسب اقدام نماید. برای احداث واحد پرورش اسب بایستی از زمین های ارزان قیمتی استفاده نمود که از نظر کشاورزی باارزش نیستند.

جدول ۱-۲) هزینه های مطالعاتی قبل از انجام طرح (هزار ریال)

ردیف	شرح	مبلغ
۱	مطالعه آب و خاک زمین مورد نظر	۳۰۰۰
۲	مطالعه هواشناسی منطقه مورد نظر	۳۰۰۰
۳	هزینه های ایاب و ذهاب کارشناسان	۱۰۰۰۰
۴	هزینه مربوط به تهیه طرح و نقشه بره	۶۰۰۰۰
۵	هزینه صدور مجوز موافقت اصولی و تاسیس	۲۵۰۰۰
۶	پیش بینی نشده ۳٪	۳۰۳۰
	جمع کل	۱۰۴۰۳۰

جدول ۲-۲) هزینه خرید و آماده سازی زمین

ردیف	موضوع	مشخصات	مساحت ^۲	قیمت واحد (ریال)	قیمت کل (هزار ریال)
۱	خرید زمین	زمین شخصی	۳۳۸۰	-	-
۲	حصار کشی	به ارتفاع ۲ متر با بلوک و سیمان	۱۰۰	۸۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰
۳	محیط سازی	تسطیح - کوبیدن و شن ریزی	۳۰۰	۱۵۰۰۰۰	۴۵۰۰۰
۴	فضای آزاد	-----	۱۰۰۰	-----	-----
۵	پیش بینی نشده	۳٪	-----	-----	۳۷۵۰
	جمع کل				۱۲۸۷۵۰

۲- ساختمان و جایگاه

مساحت های مورد نیاز به ازای هر سر اسب طبق کتاب نظام دامپروری به شرح جدول ذیل می باشد

جدول: زیربنای مسقف و غیرمسقف مورد نیاز اسب براساس ترکیب گله - مترمربع

ترکیب گله و تاسیسات	مسقف	غیرمسقف
جایگاه مادیان	۱۵	۳۰
کره ماده و نر یکساله	۲	۴
کره ماده و نر دو ساله	۳	۶
ماده سه ساله	۶	۱۲
زایشگاه	۲	-
راهرو تغذیه	۶	-
مسکونی	۲	-
انبار علوفه	۶	-
انبار کنسانتره	۱/۵	-
قرنطینه	۲/۵	-
جمع کل	۴۶	۵۲

در تهیه نقشه و احداث جایگاه اسب موارد زیر مورد توجه قرار می گیرند:

۱. محل احداث جایگاه
۲. محاسبه زیر بنای جایگاه
۳. دیوار، سقف و پوشش لازم
۴. بخش های مختلف جایگاه و آخور ها
۵. تهویه جایگاه
۶. بستر

این محل باید خشک، نفوذ ناپذیر و بلندتر از سطح هم جوار باشد. جایگاه اسب باید پشت به جهت وزش بادهای محلی، نزدیک جاده ارتباطی مناسب، دور از مراکز جمعیت انسانی و صنعتی باشد ضمن آنکه در مسیر حوادث طبیعی نباشد و نکته قابل توجه آنکه آب آشامیدنی مناسب داشته باشد.

مطالعات فنی

بسته به شرایط محیطی، ساختمان و بافت جایگاه و جهت آن فرق می کند. در محاسبه زیربنای مفید جایگاه کوچکی و بزرگی اسب، جنس اسب، نحوه بهره کشی از اسب و نحوه استقرار یا مجزا کردن اسبان از هم مورد توجه قرار می گیرد. در محاسبه سطح جایگاه اسبان موارد زیر مورد توجه قرار می گیرند و ابعاد مورد نظر از اهمیت خاصی برخوردارند: طول غرفه (اصطبل)، عرض غرفه، عرض راهرو جایگاه و کانال ادرار و ارتفاع جایگاه.

طول غرفه اسب باید به نحوی باشد که نه مدفوع اسب به راهرو ریخته شود و نه اینکه دست و پای حیوان درون کانال ادرار فرو رود. عرض نیز به شکلی می باشد که تغذیه و مراقبت از حیوان را آسان نماید و موجب راحتی آن در پس و پیش گردش باشد و حیوان بتواند به راحتی پاهای خود را دراز کند.

مساحت غرفه برای اسبهای سواری حدود ۱۰، برای مادبان و سیلیمی حدود ۱۲، برای مادبان آبستن ۲۰ و برای مادبان و کره ۵/۲۱ مترمربع مناسب است. بین غرفه ها دیوارهای ضخیم و به ارتفاع ۱۴۵ سانتی متر به اضافه ۱ متر شبکه سیمی روی آن جهت دیدن اسبها توسط یکدیگر ساخته می شود.

در به عرض ۱۱۰ و ارتفاع ۲۴۰ سانتی متر به صورت لولایی مناسب است. راهروی سرویس دهی باید حدود ۵/۲ تا ۳ متر باشد و در انتهای آن در دو لنگه با ارتفاع ۳ متر نصب می گردد. آخور در دیوار سمت راهرو و آبشخور در گوشه مقابل آن در دیوار روبروی در ساخته می شود.

ارتفاع آخور بسیار مهم است. ارتفاع لبه جلویی آن حدود ۶۵/۰ قد اسب، ارتفاع کف نصف قد مناسب است هرچند که امروزه آخورهای کوتاه و نزدیک زمین با ارتفاع کم توصیه می شود.

از مهمترین موارد قابل توجه در ساخت جایگاه که متأسفانه در ایران توجه چندانی به آن نمی شود، ارتفاع سقف است که باید به اندازه ای بلند باشد که تهویه به خوبی انجام شده و دمای جایگاه حتی در گرمترین شرایط حدود ۱۵ تا ۲۰ درجه سانتی گراد باشد و برای این منظور می توان جایگاه را به ارتفاع حدود ۴ متر ساخت.

پنجره های جایگاه باید به نحوی باشد که در هنگام باز بودن، جریان هوا، کوران، ایجاد نکند. بهترین نوع پنجره برای تامین این منظور پنجره های کلنگی می باشد. پنجره ها باید نزدیک سقف باشند تا نور خورشید مستقیماً به چشمهای اسب نتابد. زین خانه، درمانگاه، انبار مواد غذایی، خانه های کارگری، دفتر اداری، رستوران و ... با توجه به اندازه مجموعه در محل مناسب ساخته می شود. از دیگر قسمت های یک اسبداری گردشگاه (پادوک) هاست که ابعاد خاصی ندارند و بسته به تعداد اسب ساخته می شوند. مساله بسیار مهم در ساخت این قسمت بستر آن است که می تواند مخلوطی از خاک اره با شن یا ماسه باشد ضمن اینکه باید زه کشی مناسبی نیز داشته باشد، همچنین قسمتی از آن مسقف باشد.

در باشگاه های سوارکاری مانژ از اهمیت خاصی برخوردار است.

انواع و ابعاد مانژها شامل:

۱. مانژ بیضی (۴۰*۲۰)متر، گرد (قطر ۲۴)

۲. مانژ تمرین (۴۰*۶۰) مانژ مسابقه (۸۰*۶۰ یا بزرگتر)

۳. درساز (۴۰*۲۰ یا ۶۰*۲۰)

۴. چوگان (۱۸۵*۲۷۵متر)

بستر مانژها معمولاً از ماسه به همراه خاک اره با زیر سازی مناسب ساخته می شود.

جدول ۲-۳- ساختمان های مورد نیاز پرورش

ردیف	موضوع	مشخصات	مساحت m ^۲	قیمت واحد (ریال)	قیمت کل (هزار ریال)
۱	جایگاه مادیان و کره	سقف ایرانیت کف سیمان ارتفاع ۳ متر	۱۷۰	۴۵۰۰۰۰۰	۷۶۵۰۰۰
۲	کره ماده و نر دوساله	دارای آخور و آبشخور کف سیمان	۳۰	۴۵۰۰۰۰۰	۱۳۵۰۰۰۰
۳	کره ماده و نر سه ساله	سقف ایرانیت ، کف و دیواره ها سیمانی	۶۰	۴۵۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰
۴	راهرو تغذیه	سقف ایرانیت ، دیواره ها سیمانی و جلوباز	۶۰	۳۰۰۰۰۰۰	۱۸۰۰۰۰۰
۵	هانکار علوفه	سقف ایرانیت ، دیواره ها کاشی کف سیمانی	۶۰	۴۵۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰
۶	انبار کنسانتره	دیواره ها آجری کف خاک	۱۵	۴۵۰۰۰۰۰	۶۷۵۰۰۰
۷	مسکونی	سقف ایرانیت دیواره ها آجری با روپوش سیمانی	۲۰	۱۲۰۰۰۰۰۰	۲۴۰۰۰۰۰
۸	قرنطینه	دیوارها سیمان کاری شده و سقف آهن	۲۵	۴۵۰۰۰۰۰	۱۱۲۵۰۰۰
۹	زایشگاه	سقف آهن، کف موزاییک دیواره ها گچ زده و نمای بیرون	۲۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰
۱۰	مانژ مادیان و کره ها	با نرده جدا شده و کف ماسه بادی	۵۲۰	۵۰۰۰۰۰۰	۲۶۰۰۰۰۰
۱۲	جایگاه سیلیمی		۱۵	۴۵۰۰۰۰۰	۶۷۵۰۰۰
۱۳	مانژ سیلیمی	با نرده جدا شده و کف ماسه بادی	۳۰	۵۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰
۱۲	هزینه پیش بینی نشده /۳				۷۴۴۷۵
۱۳	جمع کل				۲۵۵۶۹۷۵

مطالعات فنی

۳) تاسیسات

جهت تامین آب مورد نیاز از آب لوله کشی چاه تامین خواهد شد. برق مورد نیاز طرح نیز از شبکه سراسری پس از اخذ مجوز و خرید امتیاز تامین خواهد گردید.

جدول ۲-۴- هزینه تاسیسات (هزار ریال)

ردیف	موضوع	تعداد	مشخصات	قیمت واحد (ریال)	قیمت کل (هزارریال)
۱	حفر چاه	۱	حفر چاه با لوله کشی و پمپ	۳۰۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰
۲	اشتراک برق و سیم کشی	۱	امتیاز و نصب ترانس و سیم کشی	۶۰۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰
۳	اجرای کابل کشی برق	۱	انتقال و روشنایی مجموعه	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰
۳	پیش بینی نشده		۵ درصد		۴۷۵۰۰
۴			جمع کل		۹۹۷۵۰۰

با توجه به عدم نیاز ضروری به برق در زمان قطع آن در واحد های پرورش اسب ژنراتور برق اضطراری لحاظ نشده است

۴) تجهیزات

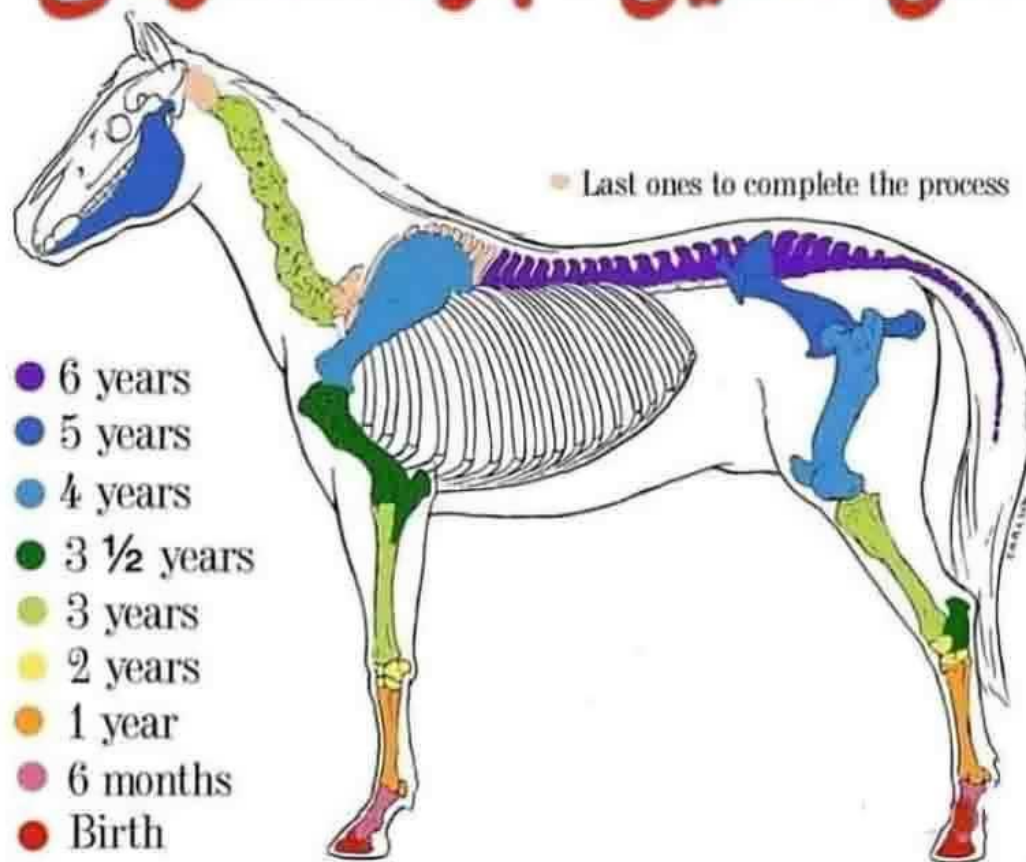
با توجه به اهمیت استفاده از تجهیزات در راستای افزایش بهره وری تولید تجهیزات ذیل بایستی خریداری و در امر پرورش مورد استفاده قرار گیرد

جدول ۲-۵- هزینه تجهیزات (هزار ریال)

ردیف	موضوع	تعداد	مشخصات	قیمت واحد	قیمت کل
۱	کپسول آتشنشانی	۲	۷ کیلویی	۲۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰
۲	یخچال و اجاق گاز	۱	امرسان ، چهار شعله	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰
۳	آبگرم کن	۱	گازی بدون مخزن (زود جوش) مدل ddh	۱۲۰۰۰۰۰۰	۱۲۰۰۰
۴	علوفه خرد کن	۱	ظرفیت ۱ تن در ساعت سه فاز با موتور	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰
۵	تجهیزات اتاق	۱	----	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰
۶	مخزن سوخت	۱	فلزی ۵۰۰۰ لیتر	۶۰۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰
۷	مخزن آب	۱	۵۰۰۰ لیتری گالوانیزه	۶۰۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰
۸	بخاری	۲	نفتی	۲۵۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰
۹	ابزار کار	۱	بیل ، چهار شاخ، کلنگ و فرغون و ..	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰
۱۰	سمپاش	۱	۱۰۰ لیتری گازوئیلی	۱۵۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰
۱۱	پیش بینی نشده	---	۳٪		۱۰۷۱۰
			جمع کل		۳۶۷۷۱۰

بر اساس نوع بهره و اهداف پرورشی، از اسب‌های مختلفی استفاده می‌گردد. به‌عنوان مثال اسبی که به جهت باربری و حمل‌ونقل پرورش داده می‌شود با اسبی که به‌منظور اهداف ورزشی و سوارکاری مورد استفاده قرار می‌گیرد دارای تفاوت‌های از نظر شکل و استایل فیزیکی، قدرت بدنی و... است. به‌طور یک قاعده کلی تناسب هیكل، عضلات و کشیدگی پاها، نحوه راه رفتن و دویدن اسب، تشخیص سن اسب از روی دندان، قیمت اسب، رفتار و خلق آرام و... نکاتی هستند که پرورش‌دهنده در هنگام خرید اسب باید مدنظر داشته باشد.

سن تکمیل اجزاء آناتومی

جدول ۲-۶- هزینه خرید دام (هزار ریال)

ردیف	شرح	مشخصات	تعداد	قیمت واحد (ریال)	قیمت کل (هزار ریال)
۱	مادیان	مادیان اصیل	۱۰	۲۵۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰
۲	سیلمی	سیلمی اصیل	۱	۴۰۰۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰
۳	جمع کل				۲۹۰۰۰۰۰

جدول ۲-۷- خلاصه سرمایه گذاری ثابت :

ردیف	شرح	قیمت کل (هزار ریال)
۱	آماده سازی زمین	۱۲۸۷۵۰
۲	هزینه های مطالعاتی قبل از انجام طرح	۱۰۴۰۳۰
۳	خرید دام	۲۹۰۰۰۰۰
۴	ماشین آلات و تجهیزات	۳۶۷۷۱۰
۵	تاسیسات	۹۹۷۵۰۰
۵	ساختمان و جایگاه	۲۵۵۶۹۷۵
۶	جمع کل	۷۰۵۴۹۶۵

تهیه خوراک و تغذیه اسب

یکی از مهم ترین وظایف مالکین اسب توانایی آن ها در مدیریت و کنترل تغذیه و خوراک دهی آن ها در مراحل و شرایط مختلف است. تا بتوان بهترین وضعیت را برای به دست آوردن بهترین عملکرد از حیوان را فراهم نمود. در تغذیه اسب بایستی فاکتورهای حیوانی از قبیل مرحله زندگی (آبستنی، شیردهی، رشد و...)، وضعیت بدنی (چاق، لاغر) و محیط زندگی را بررسی نمود سپس فاکتورهای جیره ای مثل کیفیت، خوش خوراک، در دسترس بودن مواد غذایی و کامل بودن جیره از نظر مواد مغذی تعیین گردد و در نهایت با استفاده از اطلاعات موجود می توان به فرموله کردن جیره ای متعادل اقدام نمود. مثلاً وقتی حیوان در مرحله آبستنی و یا شیردهی قرار دارد نیاز آن به مواد مغذی بیشتر از سایر مراحل است؛ بنابراین جیره باید به گونه ای فرموله گردد که بتواند تمام احتیاجات غذایی حیوان را در این مراحل تأمین نماید.

جدول- ماده غذایی مورد نیاز اسب بر اساس سن و نوع اسب

Diet prope (%)		بروختن و انرژی مورد نیاز		نوع نیاز	نوع اسب
علوفه	کدسانتره	CP (%)	ME (Mcal/ Kg)		
100	0	8	2	نگهداری	اسب بالغ
70	30	9.6	2.40	نریان	
80	20	10	2.25	9 ماهه	مادبان آبستن
80	20	10	2.25	10 ماهه	
70	30	10.6	2.40	11 ماهه	مادبان شیر دد
50	50	13.2	2.60	از کره زائی تا 3 ماهگی	
65	35	11	2.45	از 3 ماهگی تا از شیر گیری	اسبهای کار
65	35	9.8	2.45	کار سبک	
50	50	10.4	2.65	کار متوسط	
35	65	11.4	2.85	کار سنگین	اسب در حال رشد
30	70	14.5	2.90	4 ماهه از شیر گرفته شده	
30	70	14.5	2.90	6 ماهه از شیر گرفته شده	
30	70	14.5	2.90	رشد متوسط	
30	70	14.5	2.90	رشد سریع	پس از 12 ماهگی
40	60	12.6	2.80	رشد متوسط	
40	60	12.6	2.80	رشد سریع	پس از 18 ماهگی
55	45	11.3	2.50	بدون آموزش	
50	50	12	2.65	نحت آموزش	24 ماهگی
65	35	10.4	2.45	بدون آموزش	
50	50	11.3	2.65	نحت آموزش	

جیره اسب مخلوطی از کنسانتره و علوفه است که به صورت روزانه باید در اختیار حیوان قرار گیرد. از دانه‌های موجود در کنسانتره به جهت تأمین انرژی و از علوفه‌هایی نظیر خانواده لگومینه برای تأمین پروتئین مورد نیاز می‌توان استفاده نمود. این که حیوان در طول روز چقدر خوراک مصرف می‌کند به عواملی همانند نوع خوراک، مواد مغذی موجود در خوراک و تعداد دفعات خوراک‌دهی بستگی دارد؛ اما به صورت یک قاعده کلی میزان مصرف خوراک در کره‌اسب‌هایی که سن آن‌ها کمتر از ۶ ماه است بین ۲ تا ۴ درصد و اسب‌های مسن بین ۱/۵ تا ۲ درصد وزن بدن است. مثلاً یک اسب ۴۵۰ کیلوگرمی حدود ۱۰ کیلوگرم (۲ درصد از وزن بدن) در طول روز می‌تواند خوراک مصرف کند؛ که ۷ کیلوگرم آن از علوفه و مابقی هم از کنسانتره طی دو الی سه وعده در روز می‌تواند دریافت کند.

جدول ۲-۸- مشخصات اقلام خوراک مصرفی یک سر اسب

ردیف	نوع خوراک	مصرف سالانه	واحد	قیمت واحد (هزار ریال)	قیمت کل (هزار ریال)
۱	یونجه خشک	۱۲۷۸	کیلوگرم	۲۴	۳۰۶۷۲
۲	کنسانتره	۱۰۹۵	کیلوگرم	۲۳	۲۵۱۸۵
۳	کاه	۱۲۷۸	کیلوگرم	۱۰	۱۲۷۸۰
۴	مکمل‌ها و مواد معدنی	۳۶,۵	کیلوگرم	۶۰	۲۱۹۰
۵	جمع کل				۷۰۸۲۷

خوراک مصرفی به ازای هر سر اسب روزانه ۳,۵ کیلوگرم یونجه، ۳ کیلوگرم کنسانتره و ۳,۵ کیلوگرم کاه در نظر گرفته شده است

جدول ۲-۹- هزینه‌های بهداشتی

شرح	هزینه هر راس دام (ریال)	هزینه واحد (ریال)	هزینه کل (هزار ریال)
دارو	به ازای هر سر اسب و کره ۱۵۰۰۰۰۰ ریال در سال	۱۵۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰
هزینه کتیش	برای هر سر اسب ۱۵۰۰۰۰۰ ریال	۱۵۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰
ضد عفونی کننده‌ها	۱۰ لیتر در سال	۲۰۰۰۰۰	۲۰۰۰
جمع کل			۳۲۰۰۰

جدول ۲-۱۰- هزینه سوخت یا میانگین هزینه های انرژی

ردیف	شرح	مصرف سالیانه	هزینه واحد (ریال)	هزینه کل (هزار ریال)
۱	آب	۳۰۰	۳۵۰۰۰	۱۰۵۰۰
۲	برق	۲۰۰	۹۰۰۰۰	۱۸۰۰۰
۳	گازوئیل و نفت	۷۲۰۰	۳۰۰۰	۲۱۶۰۰
۴	تلفن	-	-	۲۰۰۰
۶	جمع کل			۵۲۱۰۰

سوخت مصرفی بخاری $20 * 180 * 2 = 7200$

جدول ۲-۱۱- هزینه پرسنلی

ردیف	شرح	تعداد	هزینه ماهانه (ریال)	هزینه سالانه (ریال)	عیدی و پاداش	هزینه کل (هزار ریال)
۱	مدیر (کارشناس دامپرووری)	۱	۳۰۰۰۰۰۰	۳۶۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰۰	۴۲۰۰۰۰۰
۳	کارگر دامداری	۱	۲۵۰۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰۰
۴	حق بیمه سهم کارفرما	----	----	----	----	۸۰۵۰۰
۵	جمع کل					۸۵۰۵۰۰

جدول ۲-۱۲- بیمه ساختمان ها تاسیسات و ماشین آلات و دام

شرح	مشخصات فنی	میزان ارزش (هزار ریال)	هزینه کل (هزار ریال)
ساختمان و تاسیسات	به نسبت ۳ در هزار ارزش فعلی آنها	۳۵۵۴۴۷۵	۱۰۶۶۳,۴۳
ماشین آلات	به نسبت ۶ در هزار ارزش فعلی آنها	۳۶۷۷۱۰	۲۲۰۶,۲۶
دام	هزینه هر راس ۲۰۰۰۰ ریال	۱۰	۲۰۰۰
جمع کل			۵۴۰۴۹

با توجه به شرایط آب و هوایی منطقه مقدار ۸۰ درصد ارزش ساختمان و تاسیسات در طی ۳۰ سال و مقدار ۸۰ درصد ارزش تجهیزات در طی ۱۰ سال به عنوان استهلاک محاسبه می گردد.

جدول ۲-۱۳- هزینه استهلاک سالیانه

عنوان	شرح	مبلغ
ساختمان و تاسیسات	۳,۳٪ کل هزینه ساختمانها (۳۰ سال)	۹۳۸۳۸,۱۴
ادوات و ماشین آلات	۱۰٪ کل هزینه ماشین آلات (۱۰ سال)	۲۹۴۱۶,۸
جمع کل		۱۲۳۲۵۴,۹۴

چ) تعمیرات و نگهداری
جدول ۲-۱۴- هزینه تعمیرات و نگهداری ساختمان ها تاسیسات و ماشین آلات (هزار ریال)

تعمیرات و نگهداری ساختمان ها تاسیسات و ماشین	مشخصات فنی	میزان ارزش (هزار)	هزینه کل (هزار)
ساختمان و تاسیسات	به نسبت ۲٪ ارزش اولیه	۳۵۵۴۴۷۵	۷۱۰۸۹,۵
ماشین آلات	به نسبت ۳٪ ارزش اولیه	۳۶۷۷۱۰	۱۱۰۳۱,۳
جمع کل			۸۲۱۲۰,۸

جدول ۲-۱۵- جمع کل هزینه های جاری سالیانه

سال ۵	سال ۴	سال ۳	سال ۲	سال ۱	تعداد مقدار	شرح
۸۵۰۵۰۰	۸۵۰۵۰۰	۸۵۰۵۰۰	۸۵۰۵۰۰	۸۵۰۵۰۰	دو نفر	کارکنان
۷۰۸۲۷۰	۷۰۸۲۷۰	۷۰۸۲۷۰	۷۰۸۲۷۰	۷۰۸۲۷۰	۳۶۸۷۵ کیلوگرم	خوراک
۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	سالیانه	بهداشت دارو و درمان
۵۲۱۰۰	۵۲۱۰۰	۵۲۱۰۰	۵۲۱۰۰	۵۲۱۰۰	سالیانه	سوخت ، آب ، برق
۵۴۰۴۹	۵۴۰۴۹	۵۴۰۴۹	۵۴۰۴۹	۵۴۰۴۹	۱۰ سر	بیمه
۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	سالیانه	ایاب و ذهاب و حمل و نقل
۸۲۱۲۰٫۸	۸۲۱۲۰٫۸	۸۲۱۲۰٫۸	۸۲۱۲۰٫۸	۸۲۱۲۰٫۸	سالیانه	تعمیر و نگهداری
۲۳۴۰۹	۲۳۴۰۹	۲۳۴۰۹	۲۳۴۰۹	۲۳۴۰۹	۱۰ سر	هزینه نعل بندی
۱۲۳۲۵۴	۱۲۳۲۵۴	۱۲۳۲۵۴	۱۲۳۲۵۴	۱۲۳۲۵۴	سالیانه	استهلاک
۱۹۳۵۷۰۳	۱۹۳۵۷۰۳	۱۹۳۵۷۰۳	۱۹۳۵۷۰۳	۱۹۳۵۷۰۳		جمع کل

سرمایه در گردش

جدول ۲-۱۶- سرمایه در گردش:

ردیف	شرح	هزینه کل (هزار ریال)
۱	مواد اولیه ۶ ماه	۷۷۹۳۸۵
۲	تنخواه گردان (۲۰ روز هزینه های تولید به جزء هزینه اولیه)	۱۹۷۸۱
	جمع	۷۹۸۸۶۶

سرمایه در گردش طرح طبق جدول فوق برای یک دوره پرورش به میزان ۷۹۸۸۶۶۰۰۰ ریال برآورد می شود

ج- تولیدات طرح

جدول ۲-۱۷- عوامل در آمد سالانه طرح

شرح	سال	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم
کره اسب یکساله و دو ساله	۴	۴	۴	۴	۴	۴
کره مادیان دوساله و سه ساله	۵	۵	۵	۵	۵	۵
کشش مادیانهای متفرقه	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
پانسیون و نگهداری اسبهای متفرقه	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
کود(تن)	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴

جدول ۲-۱۸- ارزش تولیدات سالانه طرح(هزار ریال)

شرح	سال	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم
کره اسب و کره مادیان یکساله و دو ساله	۲۷۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰
کشش مادیانهای متفرقه مردمی	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰
پانسیون و نگهداری اسبهای متفرقه	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰
کود	۳۶۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۶۰۰۰
جمع	۴۷۳۶۰۰۰	۴۷۳۶۰۰۰	۴۷۳۶۰۰۰	۴۷۳۶۰۰۰	۴۷۳۶۰۰۰	۴۷۳۶۰۰۰

۱- کود تولیدی ۴۵ درصد خوراک مصرفی و از قرار هر تن ۱۵۰۰۰۰۰ ریال محاسبه شده است.

۲- قیمت هر کره مادیان ۳۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال محاسبه شده است.

۳- هزینه کشش هر مادیان ۵۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال محاسبه شده است.

۴- هزینه پانسیون اسبهای متفرقه به ازای هر سر اسب ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال محاسبه شده است

جدول ۴: پیش‌بینی برنامه زمان‌بندی اجرای طرح

سال ۱۴۰۰												سال ۹۹						شرح	
۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷		۶
																			انجام مطالعات سرمایه‌گذاری
																			کسب مجوزهای لازم و اقدام برای تأمین مالی طرح
																			عملیات ساختمانی (زمین، محوطه، ساختمان)
																			سفارش و خرید تجهیزات
																			تأسیسات
																			لوازم کارگاهی
																			وسائط نقلیه
																			لوازم اداری و خدماتی
																			تأخیرهای پیش‌بینی نشده
																			دریافت بهره برداری
																			استخدام و آموزش کارکنان
																			شروع فعالیت پرورش

فصل سوم

مطالعات اقتصادی

مطالعات اقتصادی

داده های بدست آمده در بخش مطالعات بازار و مطالعات فنی به عنوان ورودی بخش اقتصادی مورد استفاده قرار خواهند گرفت. در این بخش چکیده مطالعات و بررسی های صورت گرفته در قالب جداول مربوطه و به صورت کمی بیان شده و ارزیابی اقتصادی طرح بر اساس مفروضات مستخرج از مطالعات فنی و مطالعات بازار صورت خواهد پذیرفت.

جدول ۳-۱ - جدول سرمایه گذاری و منابع تامین آن

عنوان	سهم بانک (٪۸۰)	سهم مجری (٪۲۰)	جمع کل
سرمایه ثابت	۵۶۴۳۹۷۲	۱۴۱۰۹۹۳	۷۰۵۴۹۶۵
سرمایه در گردش	۶۳۹۰۹۳	۱۵۹۷۷۳	۷۹۸۸۶۶
جمع کل	۶۲۸۳۰۶۵	۱۵۷۰۷۶۶	۷۸۵۳۸۳۱

سهم بانک در تامین منابع مالی پروژه ۸۰ درصد و سهم متقاضی ۲۰ درصد در نظر گرفته شده است.

جدول ۳-۲ - جدول بازپرداخت تسهیلات بانکی

سال	زمان پرداخت	اصل	اقساط	کارمزد	جمع	جمع کل
اول	۶ ماهه اول	۵۶۴۳۹۷۲	۵۶۴۳۹۷	۱۶۹۳۱۹	۷۳۳۷۱۶	۱۴۵۰۵۰۰٫۸
	۶ ماهه دوم	۵۰۷۹۵۷۵	۵۶۴۳۹۷	۱۵۲۳۸۷	۷۱۶۷۸۴	
دوم	۶ ماهه اول	۴۵۱۵۱۷۸	۵۶۴۳۹۷	۱۳۵۴۵۵	۶۹۹۸۵۳	۱۳۸۲۷۷۳٫۱
	۶ ماهه دوم	۳۹۵۰۷۸۰	۵۶۴۳۹۷	۱۱۸۵۲۳	۶۸۲۹۲۱	
سوم	۶ ماهه اول	۳۳۸۶۳۸۳	۵۶۴۳۹۷	۱۰۱۵۹۱	۶۶۵۹۸۹	۱۳۱۵۰۴۵٫۵
	۶ ماهه دوم	۲۸۲۱۹۸۶	۵۶۴۳۹۷	۸۴۶۶۰	۶۴۹۰۵۷	
چهارم	۶ ماهه اول	۲۲۵۷۵۸۹	۵۶۴۳۹۷	۶۷۷۲۸	۶۳۲۱۲۵	۱۲۴۷۳۱۷٫۸
	۶ ماهه دوم	۱۶۹۳۱۹۲	۵۶۴۳۹۷	۵۰۷۹۶	۶۱۵۱۹۳	
پنجم	۶ ماهه اول	۱۱۲۸۷۹۴	۵۶۴۳۹۷	۳۳۸۶۴	۵۹۸۲۶۱	۱۱۷۹۵۹۰٫۱
	۶ ماهه دوم	۵۶۴۳۹۷	۵۶۴۳۹۷	۱۶۹۳۲	۵۸۱۳۲۹	

تسهیلات ثابت سرمایه ای مورد نیاز طرح به مبلغ ۵۶۴۳۹۷۲۰۰۰ ریال از طریق تسهیلات بانکی تامین شده و مقدار سود این تسهیلات ۶ درصد و با بازپرداخت ۵ ساله در اقساط مساوی محاسبه گردیده است

سود تسهیلات گردش (۶۳۹۰۹۳۰۰۰ ریال) بصورت ۶ درصد و با بازپرداخت یک ساله محاسبه شده است که میزان سود سالیانه آن ۳۸۳۴۵۵۶۸ ریال خواهد بود

جدول ۳-۳- سود و زیان طرح

شرح	سال ۱	سال ۲	سال ۳	سال ۴	سال ۵
درآمد سالیانه	۴,۷۳۶,۰۰۰	۴,۷۳۶,۰۰۰	۴,۷۳۶,۰۰۰	۴,۷۳۶,۰۰۰	۴,۷۳۶,۰۰۰
هزینه جاری سالانه	۱,۹۳۵,۷۰۳	۱,۹۳۵,۷۰۳	۱,۹۳۵,۷۰۳	۱,۹۳۵,۷۰۳	۱,۹۳۵,۷۰۳
سود ناخالص	۲,۸۰۰,۲۹۷	۲,۸۰۰,۲۹۷	۲,۸۰۰,۲۹۷	۲,۸۰۰,۲۹۷	۲,۸۰۰,۲۹۷
کسر سود واقساط	۱,۴۸۸,۸۴۶	۱,۴۲۱,۱۱۹	۱,۳۵۳,۳۹۱	۱,۲۸۵,۶۶۳	۱,۲۱۷,۹۳۶
سود خالص	۱,۳۱۱,۴۵۱	۱,۳۷۹,۱۷۸	۱,۴۴۶,۹۰۶	۱,۵۱۴,۶۳۴	۱,۵۸۲,۳۶۱

جدول فوق نشان می دهد طرح فوق از همان سال اول دارای سوددهی مناسب بوده و تسهیلات سرمایه ای در طی ۵,۵ ماه قابل برگشت خواهد بود

جدول ۳-۴- نقطه سربه سر در ۱۰۰ درصد تولید

شرح	هزینه متغیر		هزینه ثابت	
	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد
مواد اولیه	۷۰,۸۲۷۰	۱	۰	۰
حقوق دستمزد	۲۹۷,۶۷۵	۰	۵۵۲,۸۲۵	۱
هزینه انرژی (آب، برق و سوخت)	۴,۱۶۸۰	۱	۱۰,۴۲۰	۰
تعمیرات و نگهداری	۶۵,۶۹۷	۱	۱۶,۴۲۴	۰
اداری و فروش	۹۴,۷۲۰	۱	۰	۰
هزینه استهلاک	۰	۰	۱۲۳,۲۵۴	۱
بیمه	۰	۰	۵۴,۰۴۹	۱
استهلاک قبل از بهره برداری	۰	۰	۱۴۰	۱
	۱۲۰,۸۰۴۲		۷۵۷,۱۱۲	
هزینه کل				
				۱۹۶,۵۱۵۴

$$\frac{757112}{4736000 - 1208042} * 100 = 21/46$$

درصد فروش در نقطه سربه سر

نرخ بازده داخلی IRR

گردش وجوه نقد	سال
-۷۰۵۴۹۶۵	۰
۲۸۰۰۲۹۷	۱
۲۸۰۰۲۹۷	۲
۲۸۰۰۲۹۷	۳
۲۸۰۰۲۹۷	۴
۲۸۰۰۲۹۷	۵
۵۵%	IRR: نرخ بازده داخلی

NPV ارزش خالص فعلی

سال	خالص گردش وجوه نقد	P/F
۰	-۷۰۵۴۹۶۵	۱
۱	۲۸۰۰۲۹۷	۰,۹۰۹۱
۲	۲۸۰۰۲۹۷	۰,۸۲۶۴
۳	۲۸۰۰۲۹۷	۰,۷۵۱۳
۴	۲۸۰۰۲۹۷	۰,۶۸۳
۵	۲۸۰۰۲۹۷	۰,۶۲۰۹
	۳۵۶۰۱۲۰,۸۳۸	NPV

دوره بازگشت سرمایه

$$\frac{\text{سود ویژه}}{\text{سرمایه گذاری ثابت طرح}} = \frac{۱۴۴۶۹۰۶}{۷۰۵۴۹۶۵} = ۴/۸۸$$

نرخ بازگشت سرمایه

$$\frac{\text{سود ویژه}}{\text{سرمایه گذاری ثابت طرح}} = \frac{۱۴۴۶۹۰۶}{۷۰۵۴۹۶۵} = ۲۰/۵۱\%$$

پیوستہا